

mu a . c a s . c z

Zpravodaj Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd ČR, v. v. i.

2016

Z vědeckého života

Výzkumná činnost

Archivní činnost

Rozhovor

Projekt Edvard Beneš

Výběrová anotovaná bibliografie

Časopisy a ediční řady

Obsah

Editorial	2
Z vědeckého života	
<i>Konference a semináře</i>	3
<i>Přednášky</i>	11
<i>Výstavy</i>	13
<i>Prezentace</i>	14
<i>Ocenění a úspěchy</i>	17
<i>Nekrolog</i>	18
Výzkumná činnost	19
Archivní činnost	23
Rozhovor	25
Projekt Edvard Beneš	28
Na výletech	29
Výběrová anotovaná bibliografie	30
Časopisy a ediční řady	39

Vážení čtenáři,

na následujících stránkách Vám opět přinášíme přehled toho nejdůležitějšího, co se v uplynulém roce odehrálo v Masarykově ústavu a Archivu Akademie věd ČR. V jednotlivých částech tohoto zpravodaje představujeme odborné aktivity našeho pracoviště a zčásti také činnosti mimopracovní.

Jako tradičně je nejobsáhlejší rubrika *Z vědeckého života*, ve které připomínáme početné loňské konference, semináře, výstavy, přednášky nebo prezentace nových knih. *Výzkumná činnost* představuje ukončené i aktuálně řešené projekty. Rubrika *Archivní činnost* seznamuje s novinkami v archivních odděleních a je doplněna zjednodušenou verzí výroční zprávy Archivu AV. Součástí této kapitoly je tentokrát důležitá informace týkající se knihovny Ústavu T. G. Masaryka a jejího přemístění do nových prostor. Podrobněji informujeme o završeném týmovém projektu, který byl věnován Edvardu Benešovi a jehož výsledkem je několikavazková edice dokumentů. V *rozhovoru* představujeme profesora Arnolda Suppana, bývalého viceprezidenta Rakouské akademie věd (ÖAW), naší dlouholeté zahraniční partnerské instituce. Jako každoročně zpravodaj uzavíráme *výběrovou anotovanou bibliografií* a představením novinek z našich *časopisů a edičních řad*.

Z vědeckého života

Konference a semináře

■ Badatelský nadační fond Anny a Jaroslava Krejčích a MÚA uspořádaly 17. února 2016 ve vile Lanna mezinárodní vědeckou konferenci **Odkaz Jaroslava Krejčího**, věnovanou osobnosti a dílu světově proslulého českého vědce u příležitosti 100. výročí jeho narození.

Profesor Krejčí, působící od roku 1969 na univerzitě v anglickém Lancasteru, zasáhl během svého dlouhého života do několika vědních oborů, především do makrosociologie a srovnávací historie civilizací, ale vyvíjel též bohatou popularizační, publicistickou a politickou činnost. Po úvodním referátu Josefa Tomeše (MÚA), shrnujícím Krejčího pohnuté životní osudy a široké vědecké, kulturní i politické aktivity na pozadí českých dějin 20. století, specifikovali přední domácí i zahra-

niční odborníci jednotlivé komponenty profesorovy činnosti: Theodor Beran (ČVUT a Bankovní institut) zhodnotil jeho přínos v oblasti makroekonomie, Karel Černý (FHS UK) představil Krejčího komparativní analýzu světových civilizací, Milan Hauner (University of Wisconsin, USA) rozebral jeho teorii revolucí a Vilém Prečan se zevrubně zabýval jeho politickou a kulturní činností v československém exilu po roce 1968. V odpolední části konference nastínil Václav Pavlíček (PF UK) dlouholetou spolupráci profesora Krejčího s Hlávkovou nadací, Radek Schovánek (Centrum pro dokumentaci totalitních režimů) odhalil skryté souvislosti jeho politické perzekuce v padesátých a šedesátých letech a Aleš Prázný (FF Univerzity Pardubice) připomněl profesorovu akademickou činnost ve vlasti po roce 1989. Lidský profil vědce pak zpřítomnil vzpomínkový blok jeho přátel a spolupracovníků, v němž vystoupili Olesa Pašková, Hana Katrňáková, Jindřich Beránek, Miroslav Krupička a Jiří Ryba. Konferenci uzavřel společenský večer, uvedený hudební vložkou v podání Vojtěcha Velka (violoncello), Ondřeje Tučka (klavír) a Věry Langerové (klavír).

■ Ve dnech 17.–18. března 2016 se v Praze konala mezinárodní konference **Mezi státním plánem a badatelskou svobodou. Etnologie ve střední Evropě v letech 1945–1989**,¹ které se zúčastnili zástupci čtyř

Foto Aleš Smrčka

¹ Text Tatiány Kadlecové byl se svolením autorky přeložen ze slovenštiny a redakčně upraven, v původní verzi viz: *Práce z dějin Akademie věd* 8, 2016, č. 2, s. 305–307.

evropských zemí, aby diskutovali o institucionálním, personálním, teoreticko-metodologickém i epistemologickém vývoji etnologie a příbuzných vědních oborů. Cílem setkání, na němž spolupracovaly tři vědecké ústavy (EÚ AV ČR, ÚSD AV ČR a MÚA AV ČR), bylo popsat a analyzovat etnologii jako samostatný obor s vlastní vnitřní dynamikou, který se po roce 1945 rozvíjel ve specifických kulturních, sociálních a politických podmínkách. Konferenci zahájila Lydia

Foto Aleš Smrčka

Petráňová (EÚ AV ČR), následovalo dvoudenní jednání v devíti tematických blocích. Úvodní příspěvek o Antonínu Václavíkovi přednesl Karel Altman (EÚ AV ČR), následoval referát Lydie Petráňové věnovaný osobnosti prvního a dlouho jediného habilitovaného docenta a profesora národopisu v Československu Karla Chotka. Magdaléna Páriková (FF UKF, Nitra) připomněla založení sborníku *Etnologia Slavica* a studentského semináře *Seminarium Ethnologicum*, které významně přispěly k mezinárodní vědecké spolupráci v šedesátých letech 20. století. V druhém tematickém bloku vystoupila Anna Droždž (Inštytut etnologii i antropologii kulturowej, Uniwersytet Śląski), která poukázala na složitosti dokumentace tradiční lidové kultury v polském a slovenském prostředí a na nové interpretační možnosti etnografických atlasů. Jiří Woitsch (EÚ AV ČR) se zaměřil na komparativní přesahy encyklopedií a atlasů ve střední a východní Evropě. Ústředním tématem příspěvku Adély Júnové Mackové (MÚA AV ČR) byl institucionální vývoj Kabinetu pro etnografii a Kabinetu pro folkloristiku pod záštitou ČSAV v letech 1953–1954. Vývoj etnografického výzkumu dopravy v českém a slovenském prostředí přiblížil Aleš Smrčka (FF MU). Ve třetím bloku vystoupila Kaisa Kulasal (Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond, Tartu), která se věnovala změnám výzkumu folkloru a postavení folkloristiky v Estonsku po jeho začlenění do Sovětského svazu. V následujícím bloku zazněly referáty Věry Frolcové (EÚ AV ČR) o postavení etnografie a koncepcích etnografických výzkumů, Blanky Soukupové (FHS UK) o metodice výzkumu dělnictva a Gabriely Kilianové (Ústav etnológie SAV)

o plánování a realizaci vědeckých projektů v Národopisném ústavu SAV od roku 1954 do konce šedesátých let. První konferenční den uzavřela pojednáním o iberoameristice a jejím postavení v Ústavu etnologie a folkloristiky Markéta Křížová (FF UK).

Druhý přednáškový den pokračoval příspěvkem Zdeňka Nešpora (Sociologický ústav AV ČR), který se zaměřil na Sekci integrální antropologie. Epistemologická, teoreticko-metodologická a metodická východiska, badatelské cíle, charakter a přínos tzv. etnologie současnosti analyzoval a interpretoval Juraj Podoba (Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK, Bratislava). Nikola Balaš (FHS UK) se věnoval vzájemným vztahům mezi místní tradicí v etnografii a importovanou tradicí kulturní a sociální antropologie. Následoval šestý blok referátů, v němž jako první vystoupil Jiří Hlaváček (ÚSD AV ČR) s příspěvkem o terénním výzkumu vedeném metodou orální historie. Hana Hlášková (FF UK, Bratislava) přiblížila tematické a metodologické kontexty díla Andreje Melicherčíka, jednoho ze zakladatelů profesionální folkloristiky na Slovensku. Zuzana Beňušková (FF UKF, Nitra) představila projekty zaměřené na filmovou dokumentaci nejvýznamnějších osobností slovenské etnologie. Na práci Jána Olejníka a jeho přínos pro slovenskou etnologii upozornila Margita Jágerová (FF UKF, Nitra). Jana Pospíšilová (EÚ AV ČR) přiblížila život a dílo pracovnice Historického ústavu ČSAV v Brně Evy Kilianové. Na fond slovesné folkloristiky Dagmar Klímové v Etnologickém ústavu AV ČR v Brně se soustředila Andrea Zobačová (EÚ AV ČR). Další blok zahájil František Bahenský (EÚ AV ČR) komparativním pojednáním o hlavních teoreticko-metodologických přístupech a tématech československé a sovětské etnografie v letech 1948–1989. Příspěvek Doubravky Olšákové (ÚSD AV ČR) shrnul státní plány československé etnologie a metodiku jejich vytváření po roce 1948. Poslední referát v této části přednesl Petr Janeček (FF UK) na téma česká prozaická folkloristika pohledem zvenčí. Závěrečný blok zahájila Katarína Očková (Slovenské národné múzeum – Múzea v Martine) příspěvkem o vzniku celoslovenského muzea v přírodě v Martině a podílu Jiřího Langera na budování muzeí v přírodě na Slovensku. Po ní vystoupil Lukáš F. Peluňek (FF Univerzita Palackého, Olomouc), který objasnil neuskutečněné plány na založení Bartošova národopisného muzea v přírodě. Práci etnologů v Ústředí lidové umělecké výroby přiblížila Helena Šenfeldová. Závěrečný referát o kontaktech českých a německých odborných kruhů na příkladu korespondence Alfréda Karaseka přednesla Hana Dvořáková (Etnografický ústav, Moravské zemské muzeum, Brno).

Díky všem referátům a podnětné panelové diskuzi se organizátorům podařilo shrnout poznání dějin etnologie a jejích příbuzných vědních oborů ve střední Evropě po druhé světové válce.

■ MÚA, Money Club a Národní klub v Praze uspořádaly 17. května 2016 ve vile Lanna symposium **Soumrak širší vlasti**, věnované 100. výročí úmrtí císaře Františka Josefa I. a nástupu císaře Karla I. na trůn. Po úvodním slovu Josefa Tomeše, připomínajícím situaci roku 1916

jako nejtěžšího roku první světové války, a hudebním intermezzu v podání Václava Petra (violoncello) a Václava Máchy (klavír) vyslechlo publikum obsáhlou přednášku Luboše Velka *Doba Františka Josefa a český národ*, shr-

nující a hodnotící osmašedesátiletou vládu předposledního rakouského císaře a zásadní proměny, jimiž v jejím průběhu prošla habsburská říše i česká společnost, a připomínající postupný všestranný rozvoj českého národa v tomto období. Následovala přednáška Jana Galandauera *Karel I. Neblahý osud posledního českého krále*, zpřítomňující těžké postavení a konečný tragický úděl tohoto panovníka i jeho vztahy k českému prostředí. Přednášky vyvolaly živou diskuzi, jež pak pokračovala během navazujícího společenského večera.

■ Mezinárodní workshop **Remnants of the Past or Laboratories of Modernity? The Political Jewish Communities in Moravia after 1848 and their Archival Sources / Pozůstatky minulosti nebo laboratoře modernity? Židovské politické obce na Moravě po roce 1848 a jejich archivní prameny** se konal 3.–5. května 2016 v Olomouci ve spolupráci Židovského muzea v Praze, Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových FF UPO a MÚA.

Dvacet pět (později dvacet sedm) židovských politických obcí bylo důležitým výsledkem poražených revolucí v letech 1848–1849, které byly na Moravě doprovázeny protižidovským násilím. Tato židovská městská uskupení, která v roce 1850 zřídilo Gubernium, se vyvinula z dřívějších *kehillah* (stejně jako jejich náboženské protějšky, *jüdische Cultusgemeinden*). Přesto byla také součástí reformy nenáboženské obecní správy, která učinila z volených představitelů a správy obcí, od vesnic až po velká města, ústřední aspekt moderního státu a společnosti. S výjimkou Haliče (až do šedesátých let 19. století) a několika obcí v Burgenlandu a Vorarlbersku představují moravské židovské politické obce jedinečný případ židovské politické autonomie. Zatímco většina (jak židovských, tak nežidovských) současníků a historiků zdůrazňovala z různých důvodů samotný paradox existence těchto židovských politických komunit, jejich zaostalost („připomínky období ghet“) nebo instrumentalizaci v česko-německém politickém konfliktu na Moravě, nevíme zatím mnoho o jejich specifických dějinách, každodenní politické praxi a jejich volených představitelích. Navíc se tato města dramaticky proměnila v průběhu právní emancipace v roce 1867 a následné masové migrace Židů do nově založených židovských komunit ve větších městech na Moravě a především do Vídně. Většina těchto obcí existovala až do vzniku první Československé republiky, přestože Židé představovali v těchto obcích často už pouze menšinu. Cílem semináře bylo přezkoumat historii politických židovských obcí v kontextu politických, společenských a kulturních proměn moravské (židovské i nežidovské) společnosti v druhé polovině 19. a prvních desetiletí

20. století. Kromě toho poskytl vědcům a místním archivářům příležitost k diskuzi a podpořil výzkum v těchto zanedbaných sbírkách.

■ Ve dnech 22.–28. května 2016 se za spoluúčasti MÚA konala v Praze grantová konference **Religiöse Eliten – Priester, Pfarrer, Bischöfe, Rabbiner als Inhaber religiösen Kapitals**. Konference se uskutečnila v rámci spolupráce s graduačním kolegiem IGK Religiöse Kulturen im 20. Jahrhundert, LMU Mnichov a s referáty na ní vystoupili mj. Julia Bloemer, Fabian Poetke,

Christoffer Leber, Mateusz Szlapka, Jan Zachariáš, Martin Schulze Wessel, Erwin Gatz, Alina Kucharska a Tomasz Rogoziński.

■ Workshop **Kněžské identity a otázka ultramontanismu v českých zemích**, který se konal 8.–9. září 2016 v Českých Budějovicích, připravil MÚA ve spolupráci s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity a Teologickou fakultou Jihočeské univerzity. Přestože šlo o setkání otevřené pro veřejnost, jeho hlavním cílem byla spolupráce řešitelů projektu Papežství, kurie a katolická církev v českých zemích 1820–1938. Většina prezentovaných referátů se týkala různých kněžských osobností 19. a 20. století, k nimž autoři připravili biogramy zaměřené na problém identit. Lukáš Fasora (FF MU) představil autorům závazný metodologický rámec biogramů, aby z vybraných příspěvků vznikla kompaktní kolektivní monografie. Porovnáním kněžských osobností v různých generacích se podařilo zvýraznit problematiku sociálního postavení kněze a v tomto kontextu porozumět (nejen) modernistickým snahám zlepšit postavení kléru v českých zemích, resp. v Československu. Workshopu se zúčastnilo 25 lidí a ke každému z patnácti příspěvků proběhla diskuze.

■ Mezinárodní konference pořádaná MÚA ve spolupráci s Pražským centrem židovských studií FF UK, s Historickým ústavem SAV v Bratislavě a Historickým ústavem Tadeusze Manteuffela ve Varšavě **Community and Exclusion. Collective Violence in the Multiethnic (East) Central European Societies before and after the Holocaust (1848–1948)** se konala v Praze ve dnech 25.–27. září 2016. Byla podpořena Mezinárodním věgrádkým fondem a konala se pod záštitou Úřadu vlády ČR a ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiřího Dienstbiera. Konference byla zaměřena na etnické násilí v historickém regionu východní a střední Evropy s ohledem na jeho kulturní, sociální a ekonomickou rozmanitost v druhé polovině 19. a v první polovině 20. století. Klíčová otázka se týkala výsledků, kritiky a dalších možností sociologického konceptu „vylučujícího násilí“ (exclusionary violence) pro historické bádání o násilí zejména proti Židům a Romům. Konference se zúčastnilo dvacet přednášejících z Česka, Slovenska, Polska, Maďarska, Litvy, Rumunska a Spojených států, byli mezi nimi jak etablovaní, tak i mladší historici

a sociologové. Konference byla zahájena ve vile Lanna, kde se konala i první keynote přednáška historika Davida Engela, který zpochybňoval aplikaci výzkumu protizidovského násilí na výzkum o násilí proti menšinám všeobecně a zdůraznil roli národního státu jako držitele monopolu násilí. Další dva dny probíhalo jednání v prostorech Hrzánského paláce, zahájila je druhá keynote přednáška sociologa Wernera Bergmanna, kterou přečetli Ines Koeltzsch a Michal Frankl. Prostřednictvím konceptu „vylučujícího násilí“, který formuloval Bergmann spolu s Christhardem Hoffmannem a Helmutem Walserem Smithem, lze analyzovat násilí proti menšinám i v konkrétních historických kontextech. Autoři v procesu násilí kladou důraz zejména na tyto faktory: percepce menšiny jako kolektivního ohrožení, asymetrii moci mezi násilníky a oběťmi, rituály degradace, epizodický charakter, nízkou úroveň organizace a ambivalentní roli státu v období krize. V dalších přednáškách byla pozornost zaměřena zejména na diskurzy, vzory, rituály a topografii násilí (např. Péter Apor, Darius Staliūnas, Miloslav Szabó), mocenské vztahy mezi jeho

aktéry, státními orgány a vyloučenými menšinami (např. Michal Frankl, Pavel Baloun, Gábor Egry). Řešila se rovněž otázka role pohlaví (Natalia Aleksium), reakce a způsoby sebeobraný ze strany vyloučených menšin (Emily Gioielli). Příspěvky se věnovaly rovněž narativům o násilí, připomínání násilí a paměti násilí (např. Sławomir Kapralski, Monika Vrzgulová). Konference potvrdila nutnost mikrohistorických analýz a znalost komparativních perspektiv stejně jako úzká mezinárodní a mezioborová spolupráce. Část příspěvků bude publikována v časopise *Střed* 2017/2.

■ Ve dnech 4.–5. října 2016 se konala v Clam-Gallasově paláci na Starém Městě pražském 35. mezinárodní vědecká konference **Historiografie s městem spojená: Historiografie o městech a historiografie ve městech**, pořádaná již tradičně Archivem hlavního města Prahy. Na její organizaci se podílely i další instituce – HiÚ AV ČR, FHS UK, FF Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a také MÚA, zastoupený Oddělením pro soupis a studium rukopisů. Organizační zajištění

Autorka fotografie Lukáš Jelínek a Jana Jelínková

MÚA bylo financováno z prostředků programu AV ČR Strategie AV21. Ústředním tématem setkání byla městská historiografie od středověku do počátku 20. století. Značný zájem o tuto problematiku se odrazil ve vysokém počtu příspěvků přednesených domácími i zahraničními odborníky, kteří zde představili nejnovější výsledky své práce. Pozornost byla věnována jak konkrétním písemnostem, tak i řadě otázek spjatých s touto problematikou: genezi pramenů, jejich významu a současnému stavu dochování, osobám autorů, jejich motivaci a jazyku, dále formám záznamů, reflexi událostí, čtenářské recepce a dalším. Z přednesených příspěvků a bohaté diskuze vyplynulo, že městská kronikářská díla jsou, bez ohledu na formu a užité narativy, odrazem stoupajícího sebevědomí měšťanů, které po celá staletí významně přispívalo k utváření městské identity.

■ Metodický seminář **Zpracování složitých a rozsáhlých osobních a rodinných archivů se zřetelem k fondu Zdeněk Nejedlý** se konal 25. října 2016 za spolupráce MÚA a Národního archivu v Praze.² Hlavním cílem semináře bylo setkat se a zamyslet se nad problematikou archivní práce s osobními fondy, resp. rodinnými archivy obsahujícími pozůstalosti několika pokolení, které jsou komplikované z hlediska své struktury i velikosti. Úvodní slovo pronesli ředitelka Národního archivu Eva Drašarová a ředitel MÚA Luboš Velek. Následující příspěvky byly rozděleny do

čtyř tematických okruhů, z nichž první byl koncipován jako informativní a zbývající tři, týkající se konkrétní problematiky, měly především podnítit diskuzi. První blok referátů se zaměřil na možnosti zpracování a zpřístupnění rozsáhlých osobních fondů na pozadí různých názorů a zkušeností v několika institucích. Téma otevřel Marek Ďurčanský (ÚDUK – AUK), cílem jeho příspěvku bylo uvedení do dané problematiky a snaha nalézt odpovědi na otázky obecnějšího rázu. Zkušenosti s osobními fondy v Archivu Polské akademie věd a Polské akademie umění v Krakově představily ředitelka pracoviště Rita Majkowska a Małgorzata Mrówka. Na polský referát navázala ředitelka Ústředního archivu Slovenské akademie věd Jana Gubašová Baherníková, která se věnovala struktuře při pořádání

2 Příspěvek Petry Tomsové, publikovaný v ročence České archivní společnosti za rok 2016, byl s autorčiným souhlasem redakčně upraven.

osobních fondů v jejich instituci. Následoval referát iniciátorky celého setkání Hany Kábové (MÚA), která představila rozsáhlý fond českého politika, historika a muzikologa Zdeňka Nejedlého, jeho složitou strukturu a problematiku zpracování. Po krátké přestávce bylo otevřeno první diskuzní téma týkající se písemností rodinných příslušníků a cizích osob, které uvedly Yveta Dörflová a Renata Ferklová (LA PNP). Přednášející pojednaly o struktuře a zpracování fondů, problematice rozdělení velkých fondů na jednotlivé členy rodiny, korespondenci a o celé řadě dalších otázek na příkladu pozůstalostí uložených v LA PNP. Další diskuzní blok zahájili Jan Kahuda a Jiří Křesťan (NA), kteří pohovořili o různorodé směsi dokumentů pocházejících z veřejné činnosti původce. Věnovali se například otázce ponechání dokumentů v osobním archivu či jejich vyčlenění, způsobům jejich zpracování. Poslední diskuzní celek se zaměřil na rozdíl mezi archivním fondem a dokumentační sbírkou a na problematiku související se sbírkovým materiálem. Jako garanti v něm vystoupili Zdeněk Vácha (Archiv NTM) a Kristina Uhlíková (ÚDU AV ČR). V závěru semináře proběhla více než hodinová generální diskuze moderovaná Tomášem W. Pavlíčkem (MÚA) a Jiřím Smitkou (SOA Praha). Diskuzní prostor zaplnily zajímavé otázky, praktické zkušenosti a podněty přinášející odpovědi nebo alespoň zamyšlení nad nesnadným úkolem zpracování složitých a rozsáhlých osobních fondů. Během přestávek a závěrečné diskuze byl formou elektronické prezentace představen materiálově bohatý fond Zdeňka Nejedlého uložený v MÚA (dostupné on-line: https://www.mua.cas.cz/sites/default/publicFiles/SOUBORY/2016/11/01/11-35-25/prezentace_fondu_zn_24.10.2016.pdf), jehož nové pořádání představuje pro zpracovatele nelehký úkol a přináší nevšední výzvy.

■ Cílem semináře **Formování národní identity národů střední a jihovýchodní Evropy a národnostní konflikty ve střední Evropě a na Balkáně** ve 20. století, který se konal 31. října a 1. listopadu 2016 ve vile Lanna, bylo představení textů pro připravovaný druhý díl publikace *Mezi Vídní a Cařihradem*. Kniha je společným projektem MÚA a Ústavu pro balkanistiku s centrem pro thrakologii Bulharské akademie věd. Na semináři byly předneseny příspěvky tvořící jednotlivé kapitoly, které tak mohly být posouzeny v širším grémiu odborníků v rámci široké diskuze. Úvodní referát *Myšlenka „velké ideje“ jako zdroj nacionálních konfliktů ve střední Evropě a na Balkáně ve 20. století* přednesl Jan Rychlík (MÚA), hlavní organizátor semináře. Na dvoudenním jednání dále vystoupili Rumjana Prešlenova (*Od iredentismu k defenzivnímu nacionalismu. Bulharsko po první světové válce*), Miroslav Kouba (*Utváření makedonské národní identity a proměny jejího kulturněhistorického narativu po roce 1944*), Jura

Konstantinova (*„Ztracená vlast“. Uprchlíci, přesídlenci a menšiny v Řecku ve 20. století*), Aneta Michajlova (*Národnostní otázka a národnostní politika v Rumunsku ve 20. století*), Bobi Bobev (*Albánie. Přelomy v jejím historickém osudu ve 20. století*), Kalina Peeva (*Turecký nacionalismus*), Filip Šisler (*Moldavané nebo Rumuni? Vývoj moldavské identity ve 20. století*), Jan Pelikán (*Formování a proměny srbské národní ideje po roce 1918*) a Ondřej Vojtěchovský (*Jugoslavismus v meziválečném období a po roce 1945*).

■ Dne 3. listopadu 2016 proběhl v badatelně MÚA workshop **Preventivní péče o fotografické archívlie III.** za účasti 35 archivářů, muzejníků a restaurátorů fotografie, připravený MÚA ve spolupráci s Katedrou fotografie Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze. Letošní ročník se soustředil na dva směry: na charakteristické znaky poškozených fotografií a na praktickou část s ukázkami. Během dopoledních prezentací představila Barbara Gajewská (FAMU) závěry z *Měření klimatických podmínek v historické budově*. V tomto prostředí se nachází značná část expozic a muzejních depozitářů zahrnujících právě fotografie. Blanka Hnulíková (FAMU) seznámila přítomné s *Charakteristickými poškozeními fotografických dokumentů* očima restaurátorky. Obohacující byl důraz nepodcenit pravidelné kontroly vybraných vzorků a typů fotografií. V dalších třech příspěvcích v tematickém bloku představili Petra Tomsová, Tomáš W. Pavlíček (oba MÚA) a Barbora Martinková *Rozpad fotografické sbírky J. V. Daneše v důsledku povodní, restaurátorský průzkum, příklady poškození a možnosti nové inventarizace fondu*. Tato prezentace je dílčím výstupem ze

Mořský příboj na čedičové skály u Kiomy, Austrálie – Queensland, fotil J. V. Daneš, poškozeno povodní 2002 (A AV ČR, f. J. V. Daneš, č. 402_9)

Vznešený Samojec v slavnostním kroji, Samoa, přefoceno z pohlednice J. V. Danešem (A AV ČR, f. J. V. Daneš, č. 418_9)

společného projektu Zhodnocení a interpretace fotografického fondu Archivu AV ČR, na jehož řešení se v letech 2014–2018 podílí FAMU a MÚA. V odpolední praktické části se účastníci rozdělili do pracovních skupin, kterým se pod vedením Štěpánky Borýskové a Blanky Hnulíkové (obě FAMU) dostalo komentovaných ukázek poškozených fotografických dokumentů. Vlasta Mádlová provedla zájemce po archivním depozitáři MÚA.

■ **Seminář Nová Evropa** se konal 7. listopadu 2016 v Hodoníně v rámci dvouletých vědeckých setkání, která připomínají život a dílo T. G. Masaryka. Zabýval se historickými okolnostmi vzniku představ a konceptů týkajících se uspořádání střední Evropy od poloviny 19. století po její zásadní proměnu, kterou prošla po první světové válce. Seminář se snažil ukázat, jak se geopolitické, intelektuální i historické pohledy na střední Evropu odvíjely od národních, společenských i kulturních podmínek, ve kterých byly zakotveny, resp. jakým způsobem byly propagovány a artikulovány svými tvůrci a nositeli. Blížící se výročí konce první světové války a vyhlášení samostatného Československa nabídlo příležitost k revizi dosavadního výzkumu i k zamyšlení nad jeho dalšími perspektivami. Zvláštní pozornost se soustředila na osobu Tomáše G. Masaryka, a to nejen jako hlavního aktéra těchto změn, nýbrž také autora jedné z nevlivnějších politických koncepcí.

Konferenci zahájila jménem organizátorů ředitelka Masarykova muzea v Hodoníně Irena Chovančíková, která připomněla dlouholetou tradici i význam hodonínských seminářů. Následoval první tematický blok věnovaný střední Evropě v politické teorii a praxi. V prv-

ním příspěvku hovořil Jiří Štaif (FF UK) o historických souvislostech politického federalismu Františka Palackého, který ovlivnil počínající diskuze o „národnostní“ statistice v habsburské monarchii, austroslavismus zdůrazňující kulturní, demografický a hospodářský význam Slovanů a mezinárodní akce české národní reprezentace v šedesátých letech 19. století. Podle J. Štaifa představoval Palackého federalismus politickou vizi bezkonfliktního soužití multietnické společnosti ve střední Evropě. V příspěvku o „prohře s fatálními důsledky“ popsala Jitka Jonová (CMTF UP) představy vídeňského nuncia Mariana Falcinelli Antoniacciho o uspořádání střední Evropy po prusko-rakouské válce v roce 1866. V referátu o geopolitických řešeních „české otázky“ před rokem 1914 analyzoval Luboš Velek (MÚA) proměnu zahraničních koncepcí české politické reprezentace, jež charakterizovaly jednak nedůvěra českého národa k ústavním a parlamentním institucím, jednak velká víra v zásah shůry, naoktrojované řešení a vládu silné ruky. Ve druhém tematickém bloku, zaměřeném na politické a hospodářské představy o nové Evropě, zazněly příspěvky Dušana Kováče, Jana Hála a Martina Jemelky. Dušan Kováč (HIU SAV) srovnával pojetí „nové střední Evropy“ u F. Naumanna, T. G. Masaryka a M. Hodži. Zatímco Masarykova Nová Evropa byla především prakticko-politickým spisem určeným pro legionáře, Hodža se zamýšlel nad možnostmi federativního uspořádání střední Evropy, která měla tvořit politický prostor mezi Ruskem a Německem. V případě F. Naumanna se jednalo o výrazně liberální koncepci, která je neoprávněně redukována pouze na pangermánské elementy. Jan Hálek (MÚA) mluvil o aktivitách představitelů domácího odboje (tzv. Maffie), jejichž politické plány předjímaly rozpad Rakouska-Uherska. Zabývali se mj. problematikou zákonných norem pro budoucí vyhlášení samostatného státu a personálním obsazením nejvýznamnějších úřadů. Podle J. Hála však byly představy o budoucím státoprávním uspořádání mnohem širšího rázu a týkaly se různých odborných a profesních sdružení. V příspěvku zkoumajícím poválečné plány firmy Tomáš a Antonín Baťa problematizoval Martin Jemelka (MÚA) teleologickou představu, která spojovala hospodářské úspěchy Baťova podnikání s dějinami meziválečného Československa. Naopak ukázal, že T. Baťa, úzce navázaný na válečné hospodářství Rakouska-Uherska, měl značné pochybnosti o vznikajícím samostatném státu a trvalo mu několik let, než se v nových podmínkách plně etabloval. Ve třetím bloku, který se zabýval osobností T. G. Masaryka, vystoupila mj. Marie Neudorfová (Společnost E. Beneše), která připomněla filozofické a politické předpoklady Masarykovy koncepce Nové Evropy. V příspěvku k problematice Ruska a Masarykovy Nové Evropy se Vratislav Doubek (MÚA) zamýšlel nad různými rovinami výkladu tzv. Savinkovy aféry, ve které údajně jednal T. G. Masaryk o atentátu na

Lenina a měl zprostředkovat finance z fondu Československé národní rady. Podle V. Doubka existuje zásadní problém již v kritice pramene, protože většina sporných interpretací se odvolává na dokument, jehož vyznění je přinejmenším velmi nejasné. Ve svém vystoupení k iluzím a skutečnosti kolem Masarykovy Nové Evropy zdůraznil Jan Rychlík (MÚA), že Nová Evropa byla především historickým spisem, který plně odrážel ducha doby. Masaryk se mohl stěžet z dobových představ vyvázat, spíše je přijímal a rozvíjel. Závěrečný blok byl věnován intelektuálnímu kontextu spisu Nová Evropa. Lucie Merhautová (MÚA) představila překladatele Nové Evropy a Světové revoluce Emila Saudka a Camilla Hoffmanna, kteří sehráli důležitou roli prostředníků mezi českou a německou literaturou a s nimiž se Masaryk seznámil v předválečných letech ve Vídni. Vojtěch Kessler (HiÚ AV ČR) ve svém referátu poukázal na rozdílné verze Nové Evropy, které se lišily nejen okolnostmi svého vzniku, nýbrž také předpokládanými recipienty. Zatímco „ruská verze“ z roku 1917 byla určena především československým legionářům, kterým měla ozřejmit smysl jejich bojové činnosti, „americká verze“ z roku 1918 byla politickým memorandem, které podporovalo aktivity zahraničního odboje a nastínilo americkému publiku význam státotvorných snah malých středoevropských národů.

■ Collegium Carolinum je dlouholetým partnerem MÚA. Jana Osterkamp a Luboš Velek společně připravili koncepci loňské výroční konference **Das kooperative Imperium. Politische und gesellschaftliche Zusammenarbeit im Herrschaftssystem der Habsburgermonarchie**, která se konala 10.–13. listopadu 2016 v Bad Wiessee. Konferenční jednání bylo u příležitosti 60. výročí existence Collegia Carolina zahájeno v mnichovském Deutsches Museum, úvodní slovo pronesli ředitel instituce Martin Schulze-Wessel, zástupci české a slovenské diplomacie, zdravotci zaslal i prezident České republiky Miloš Zeman. Slavnostní přednášku, předznamenávající téma konference, pronesl Pieter Judson. Po přesunu do Bad Wiessee se v pátek 11. listopadu rozeběhly referáty a diskuze zaměřené na analýzu různých typů a možností spolupráce v rámci habsburské monarchie. Důraz byl kladen na kooperaci aktérů z různých zájmových organizací, volených zástupců, představitelů exekutivy a legislativy na všech úrovních, jednotlivé panely se proto zaměřovaly na různé typy aktérů a charakter jejich spolupráce. Nejrozsáhlejší sekce se přitom zabývala interakcí mezi vládou a zástupci různých hospodářských zájmových organizací, resp. mezi státní správou a samosprávou, vystoupili v ní F. Adlgasser, J. Pál a V. Popovici, U. Müller, M. Klečacký a P. Becker s referáty na téma spolupráce v hospodářské oblasti mezi exekutivou, volenými zástupci a představiteli hospodářských organizací.

S. Plyer, S. Cholyi a J. Swanson se věnovali spolupráci na lokální úrovni, P. Urbanitsch speciálnímu typu spolupráce v rámci školní správy, P. Kladiwa interakci různých typů aktérů při sčítání obyvatel, J. Županič zkoumal nobilitační praxi. Kooperaci mezi náboženskými obcemi a liberálním státem zkoumali J. Jonová, P. Techet, M. Niedhammer a H. Grunert. V rámci celé řady příkladů možné kooperace v rámci habsburské říše se jako jedno z nejzajímavějších a nosných témat ukázala spolupráce na hospodářském poli, a to nejen mezi různými zájmovými organizacemi navzájem, ale i z hlediska role státu při podpoře hospodářství a z hlediska spolupráce státních a samosprávných institucí ve školské správě.

■ Ve dnech 24.–25. listopadu 2016 se v pražské vile Lanna uskutečnila vědecká konference s názvem **Věda překonává hranice? Mezinárodní vědecké konfe-**

rence, sjezdy a kongresy ve 20. a 21. století, kterou pořádal MÚA v rámci výzkumného programu Strategie AV21 Formy a funkce komunikace. Během uvedených dvou dní zaznělo celkem 21 příspěvků od odborných a vědeckých pracovníků z Česka, Slovenska, Slovinska, Polska, Ruska, Německa a Francie. Aktivně zde vystupovali nejen historikové a archiváři, ale také lingvisté, ekonomové či astronomové. Zpráva o průběhu a výsledcích konference byla publikována v časopise *Práce z dějin Akademie věd* 1/2017. Konference byla zaměřena na vývoj fenoménu vědeckých setkávání od přelomu 19. a 20. století (základem byla snaha o zhodnocení především dlouhodobých výsledků vybraných specializovaných kongresových cyklů) i na rozbor stávající situace s výhledem do budoucna. Prostor byl věnován postižení obecných i specificky středoevropských charakteristik konání mezinárodních vědeckých konferencí. Byly nastíněny směry, jakými by se bádání o setkávání vědců mohlo ubírat. Skutečnost, že jde o téma mimořádného aktuálního významu, byť dosud jen málo reflektovaného, ukázal přitom i VII. kongres ESHS, který proběhl v září 2016 v Praze.

■ Workshop **Marxismus jako závazná kultura vědy? Humanitní vědy a marxismus v období státního socialismu** se konal 14. prosince 2016 ve vile Lanna v rámci programu Strategie AV21. Půldenní workshop byl věnován známému, avšak jen nesoustavně zkoumanému a diskutovanému problému: do jaké míry a s jakými strategiemi si vědci v období státního socialismu osvojovali, příp. formulovali a rozvíjeli „marxisticko-leninské“ základy jednotlivých věd? Do jaké míry se jednalo jen o formální a rituální „povinné cvičení“ v duchu marxismu jako tehdy závazného legitimitizačního diskurzu (většinou s ideologicky zabarvenými „zaklínadly“ v úvodu příslušných prací) a kdy se pouštěli do vlastních, zaznamenáníhodných teorií a jejich na svoji dobu tvůrčích aplikací jako např. v šedesátých letech v případě týmu Radovana Richty a jeho prací k problematice tzv. vědeckotechnické revoluce? Představoval v tomto ohledu v Československu základ-

ní přelom rok 1968? Téma bylo zvoleno s ohledem na profil spolupracujících ústavů v rámci projektu Věda v české společnosti: paradigmatu, instituce, komparace (dílečtí téma v programu Strategie AV21), garantovaného MÚA a koordinovaného Martinem Francem a Antonínem Kostlánem. Workshop volně navázal na poměrně pokročilý výzkum v dějinách některých humanitních ústavů ČSAV a především na nedávno konané interdisciplinární kolokvium *Marxismus a humanitní vědy* (ÚČL AV ČR, 6. října 2016). Těžiště zájmu bylo kladeno na obor sociologie, jeho témata a limity v šedesátých až osmdesátých letech 20. století (Miloš Havelka), na teorii a praxi mezinárodních vztahů v pozdním „perestrojovém“ Sovětském svazu (Vladimír Handl), resp. na komparaci se situací v bývalé Německé demokratické republice, a to nejenom v humanitních vědách (Dieter Segert), ale i v přírodovědných oborech (Karl-Friedrich Wessel).

Přednášky

■ Pondělní odpoledne se i v loňském roce stala pravidelným místem setkávání, na nichž jsou představovány aktuální témata a výzkumné projekty FSV UK a MÚA, výzkumy zahraničních stipendistů MÚA či disertační práce doktorandů FSV UK a FF UK. Společný přednáškový cyklus byl zahájen 15. února 2016 přednáškou **Alison Orton** (University of Illinois at Chicago) *Brewing Ethnicity Revisiting the 1897 Riots and Beer Boycotts in Pilsen*, která se věnovala zkoumání nepokojů v Plzni. Téma je součástí autorčiny disertace, která se zabývá nacionalistickými náladami v českých zemích a mezi migranty z českých zemí do Spojených států.

■ Dne 22. února 2016 se konala přednáška **Marcina Jarzabka** (Jagiellonian University in Krakow) *Legionnaires in Interwar Czechoslovakia – Political and Symbolic Presence*. Zaměřila se na dvě tváře problému válečných veteránů v meziválečném Československu: jednou je bývalý rakouský voják (Rakušák), druhou československý legionář. První z nich byl chápán především jako společenský problém, druhý jako jedna z politických a ideologických otázek v nové republice. Přednáška se rovněž zabývala vztahem mezi státem, legionářskou ideologií a obcemi bývalých československých vojáků v Rusku, Francii a Itálii, úsilím státu o začlenění příběhů bývalých vojáků do státní ideologie a zároveň o omezení jejich skutečné politické síly.

■ **Tamara Scheer** (Ludwig Boltzmann-Institut für Historische Sozialwissenschaft, Universität Wien) se

14. března 2016 ve své přednášce *From Language to Nation: Multilingualism in the Habsburg Army 1868–1914* věnovala tématu vícejazyčnosti v rakousko-uherské armádě. Podle rakouské ústavy byly v armádě zohledněny všechny národní jazyky, což mělo přispět k loajalitě vůči císaři i monarchii.

■ *Obraz sovětského Ruska v rámci meziválečné československé kulturní levice* byl 4. dubna 2016 tématem přednášky **Kateřiny Šimové** (Institut mezinárodních studií, FSV UK). Sovětský sociální experiment a jeho možné dopady na křehké poválečné uspořádání patřily mezi klíčová témata meziválečné Evropy. Celospolečenský diskurz přitom výrazně ovlivňoval hlas levicových umělců a intelektuálů, pro něž sovětské Rusko představovalo pokus o naplnění revolučních ideálů v oblasti transformace společnosti i uměleckého vyjadřování, tedy svým způsobem komplexní projekt proměny světa. Utopický obraz sovětského Ruska byl až do druhé poloviny třicátých let také jedním z pevných pojítek různorodého prostředí československé levicové kultury.

■ S velkým zájmem se setkala přednáška *Západní žurnalistikou vyvolen? K pronikání pojmu ‚disident‘ v českém nezávislém diskurzu 70. let*, kterou pronesl 11. dubna 2016 **Peter Bugge** (Aarhus Universitet). Václav Havel ve své eseji *Moc bezmocných* z roku 1978 odmítl pojem ‚disident‘ jako nepřesný cizí import a o rok později se Zdeněk Mlynář vyjádřil ve stejném duchu. Přesto jsou dnes slova ‚disent‘ a ‚disident‘ ve vě-

decké literatuře standardní a už v osmdesátých letech je běžně používali přátelé Charty 77 jako např. Pavel Tigrid. Přednáška se zabývala otázkou, kdy, jak a proč se tyto pojmy přes Havlův odpor etablovaly v českém nezávislém diskurzu.

■ Dne 9. května 2016 představila **Ulrike Thoms** (Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte, Berlin) téma *Die Max-Planck-Gesellschaft 1948–2002 und ihre Sozialgeschichte. Perspektiven auf ein Forschungsprogramm*, výzkumný program o historii Max-Planck-Gesellschaft. První část přednášky se věnovala výzkumným otázkám, organizaci a struktuře programu, druhá část pak sub-projektu sociálních dějin, který zkoumá mimo jiné změnu pracovních metod a pracovních podmínek vědců.

■ Poslední přednáška jarní části cyklu se konala 16. května 2016, **Pavel Horák** (MÚA) na ní prezentoval téma *Oslavy Svátku práce v meziválečném Československu*, které vychází z výzkumného projektu GA ČR Konstruování národní identity: Státní svátky za první Československé republiky. Prvomájová tradice dělnického hnutí se v roce 1919 ocitla mezi formálně slavenými dny republiky. Svátek práce v sobě nesl étos nastolení nových společenských řádů, a v tomto smyslu mohl konvenovat image státu budovaného na příběhu přetváření starého světa. Kromě státně integrujícího potenciálu však obsahoval také antisystémový náboj. Ke svátku odkazujícímu k práci jako hodnotě se přihlásily další politické proudy a například Bařův podnikatelský koncern z něj učinil spektakulární akci, ústřední událost roku. Do státního kalendáře zařadili svátek v roce 1933 nacisté v Německu, což ovlivnilo podobu oslav v ČSR.

■ Podzimní cyklus zahájili 3. října 2016 **Martin Jemelka** a **Jakub Štofanič** (MÚA) přednáškou *Náboženský život průmyslového dělnictva českých zemí (1918–1939). Instituce, religiozita a sociální otázka*. Náboženský život, ať již v oblasti hodnotové orientace, nebo náboženské praxe, rozhodně nepatří k frekventovaným tématům

české historiografie a etnologie dělnictva. Prezentace představila projekt, který promyšlí sekularizační paradigmaty v geografickém rámci meziválečných českých zemí, dělnickou religiozitu mimo institucionální rámce tradičních a nových církevních společenství a sociální otázku jako platformu prolínání náboženského a politického života.

■ Dne 31. října 2016 vystoupila s tématem *Přeživší holocaustu v poválečném Řecku* **Kateřina Králová** (Institut mezinárodních studií, FSV UK), spolueditorka právě vydané knihy *Návraty: Poválečná rekonstrukce židovských komunit v zemích středovýchodní, jihovýchodní a východní Evropy*. Na příkladu přeživších holocaustu v poválečném Řecku se zaměřila na otázky rekonstrukce menšinové komunity v postkonfliktní

společnosti. Zdůraznila, jak se Židé coby přeživší genocidy vyrovnávali se svou traumatickou zkušeností, jakým překážkám museli čelit a jak se měnila jejich identita po osvobození Řecka v souvislosti s řeckou občanskou válkou a založením státu Izrael.

■ **Tomáš Malínek** (Institut mezinárodních studií, FSV UK) se 14. listopadu 2016 věnoval problematice *ČSSR ve východní politice německé sociální demokracie v letech 1973–1990. Pražská smlouva z roku 1973 o navázání diplomatických vztahů mezi ČSSR a SRN patří k hlavním milníkům československo-německých vztahů ve 20. století. Přesto bylo její naplňování až do roku 1989 spojeno s řadou obtíží, které permanentně vyvolávaly otázky po efektivitě a smysluplnosti Ostpolitik vůči ČSSR, jak byla definována kancléřem Brandtem a jeho sociálnědemokratickou stranou (SPD). Přednáška se věnovala významu ČSSR pro zahraniční politiku SPD a jejímu složitému hledání „rovnováhy“ mezi kontakty s komunistickou státní mocí a podporou demokratické opozice v ČSSR i v emigraci.*

■ Dne 28. listopadu 2016 se uskutečnila přednáška **Pavla Fabiniho** (MÚA) *Volební kultura a její proměny v letech 1861–1914*. Klíčová role parlamentních voleb

pro liberálně demokratické systémy činí z tohoto fenoménu hojně diskutované téma nejen u laické veřejnosti, ale také v odborných kruzích. Presentovaný

disertační projekt analyzuje volební kulturu Českého království v období, kdy docházelo k demokratizaci hlasovacího práva a k formování moderního stranického systému.

■ Závěrečnou přednášku loňského cyklu *A Small Nation in an Age of Empires: Czech Nation Building in a Connecting World, 1848–1938* přednesl **Michael Dean** (MÚA) 12. prosince 2016. Věnoval se problematice masového nacionalismu a jeho vzestupu. Autor představil svůj projekt, který zkoumá mezinárodní pracovní migraci, snaží se ukázat, jak místní chápání národa souvisí s procesem globalizace a jak Češi rozumějí roli malého národa ve světě.

Výstavy

■ MÚA se prostřednictvím Hany Kábové podílel na koncepci a tvorbě výstavy **Svět v pohybu. Odvedenci, uprchlíci, přeběhlíci 1914–1918**, která se konala ve spolupráci s Moravským zemským archivem v Brně a Státním okresním archivem Pelhřimov 9.–30. června 2016 v pelhřimovském archivu jako součást akcí k Mezinárodnímu dni archivů. Hana Kábová, Jan Hálek a Boris Moskovič (MÚA) se podíleli rovněž na doprovodných akcích k této výstavě, připravili komentovanou prohlídku a přednášky pro studenty i veřejnost.

■ Martina Hrdinová (MÚA) se ve spolupráci se Stredoslovenským muzeem v Banské Bystrici koncepčně i jako autorka doprovodných textů a popisů podílela na přípravě výstavy hedvábných a papírových pohřebních erbů z fondů Stredoslovenského muzea pod

názvem **Obnovený pôvab mortuárií**, která se konala 8. června – 11. září 2016 v sídelní budově Slovenského národního múzea v Bratislavě. Sbírkou obsahující přes 200 kusů pohřebních štítů uherské šlechty od začátku 18. do první třetiny 20. století a pocházející z původních sbírek rodu Radvanských z Radvaně u Banské Bystrice byla v letech 2013–2015 náročně zrestaurována a poprvé skoro v úplnosti představená veřejnosti. Před ukončením výstavy se ve Slovenském národném múzeu konala přednáška, která zájemcům z řad laické i odborné veřejnosti objasnila vznik a vývoj tohoto druhu sepulchrálních památek, jejich specifika a zejména jejich pramenný přínos pro heraldiku, genealogii, ale i archontologii, faleristiku a další pomocné vědy historické.

Prezentace

■ Dne 16. ledna 2016 se v kostele sv. Bartoloměje v Praze-Kyjích za spolupráce s Římskokatolickou farností u kostela sv. Bartoloměje konala prezentace knihy Hany Kábové *Páter Lásky. Životní příběh a překladatelské dílo kyjského faráře Gustava Lásky (1848–1921)*. Knihu představili početnému publiku autorčini kolegové a přátelé.

Foto Jan Chodějovský

Zleva: M. Bahenská, P. Vlčková, V. Chaloupecký, E. Walczyk

■ V Českém centru ve Vídni představila Helena Kokešová 21. ledna 2016 svou knihu *Eduard Albert (1841–1900). Český intelektuál ve Vídni*, věnovanou českému politikovi, lékaři a mecenáši kultury, který žil ve Vídni (je pohřben na tamním Centrálním hřbitově).

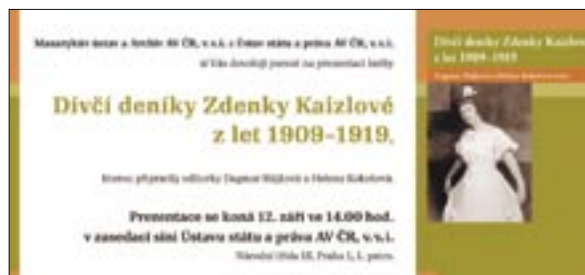
Staženo z <http://wien.czechcentres.cz/cs/galerie/foto/eduard-albert>

Akce se konala ke 175. výročí narození E. Alberta, moderovala ji Jana Starek (VWI Wien) a úvodní slovo pronesl Thomas Winkelbauer z katedry dějin vídeňské univerzity. Reportáž ORF z prezentace lze zhlédnout na <http://www.mua.cas.cz/cs/novinky/reportaz-orf-o-eduardu-albertovi-845>.

■ V prostorách Botanického ústavu AV ČR na zámku v Průhonicích se 13. června 2016 uskutečnila prezentace knihy *Ministerstvo orby ve Vídni a české země v letech 1867–1918*, kterou představili autoři Pavel Fabini, Martin Klečáček a Tomáš Zouzal. Akce byla spojena s prohlídkou zámku a zámeckého parku.

■ Dne 14. června 2016 se v prostorách Kina Ponrepo konala prezentace knihy Ines Koeltzsch *Praha rozdělená i sdílená. Česko-židovsko-německé vztahy 1918–1938*. Byla opravdu Praha přísně rozdělená na českou a německou část? A kam patřili Židé? Během komponovaného večera autorka představila klíčovou tezi své knihy, podle níž se v mnoha rovinách každodenního života všechny pražské národnosti potkávaly – ať už se jednalo o kavárny, kina, populární samoobslužné restaurace („automaty“) nebo fotbal. MÚA ve spolupráci s Národním filmovým archívem a Multikulturním centrem Praha spojil prezentaci knihy s promítáním filmu *Muži v offsidu* (1931).

■ Dne 12. září 2016 se ve spolupráci MÚA a Ústavu státu a práva AV ČR konala v zasedací síni ÚSP AV ČR na Národní třídě prezentace knihy *Dívčí deníky Zdenky Kaizlové z let 1909–1919*, kterou připravily editorky Dag-

mar Hájková a Helena Kokešová. Akci pomáhal organizovat Josef Blahož, syn Zdenky Kaizlové a vnuk ministra financí předlitavské vlády Josefa Kaizla. Jeho vzpomínky na matku byly středobodem povídání nad knihou. Obě editorky mu vyjádřily poděkování za poskytnutí deníků a připomněly, jaké měly štěstí, když mohly rodinné detaily konzultovat s přímým pamětníkem.

■ Dne 12. října 2016 se ve vile Lanna uskutečnila prezentace dvou objevených memoárových knih, vydaných v září 2016 a edičně připravených pracovníky MÚA: paměti národně demokratického politika a v roce 1938

■ Prezentace edičního projektu *Zahraničněpolitické dokumenty Rakouské republiky/ Außenpolitische Dokumente der Republik Österreich 1918–1938* (vycházelo v letech 1993–2016, řada uzavřena 12. svazkem) se konala 20. října 2016 v prostorách vysoké školy CEVRO Institut. Akci pořádalo Centrum středoevropských studií (společné pracoviště MÚA a CEVRO) a Institut mezinárodních studií FSV UK ve spolupráci s Rakouským kulturním fórem v Praze. Úvodní slovo pronesl a diskuzi moderoval Miroslav Kunštát (MÚA), obecný přehled o edici s důrazem na Saint-Germain a otázku

anšlusu přednesl Arnold Suppan. Rakousko v centru plánů na vznik Mitteleuropu představil Klaus Koch, Rakousko a červencovou dohodu z roku 1936 Elisabeth Vyslonzil.

■ Dne 2. listopadu 2016 proběhl v Café Sladkovsky ve Vršovicích křest monografie Lucie Merhautové *Paralely a průniky. Česká literatura v časopisech německé moderny (1880–1910)*. Moderace večera se ujala Martina

ministra poslední Hodžovy vlády Františka Ježka *Mnichovská krize. Memoárové poznámky na okraj tragických dnů utrpení a hanby* (editoři Robert Kvaček, Josef Tomeš, Richard Vašek, Pavel Horák a Martin Klečacký) a vzpomínek Aši Jínové a Olgy Pujmanové *Osobnost ve stínu* (editor Josef Tomeš), představujících předního československého diplomata Jana Jínu, protagonistu druhého odboje, v letech 1945–1948 přednostu politického odboru Kanceláře prezidenta republiky a jednoho z nejbližších spolupracovníků prezidenta Beneše. Publikace představili Josef Tomeš, Robert Kvaček, Olga Pujmanová a Aleš Ulm. Prezentace se zúčastnili početní zástupci akademické obce i širší kulturní veřejnosti, mezi nimi i paní Meda Mládková (na snímku spolu s dr. Olgou Pujmanovou-Strettiovou).

Mašínová, autorku a její odbornou práci představil literární historik Jiří Brabec. Zdůraznil zejména integritu badatelských témat, osobitost jazyka a pohledu na literární historii. Upozornil, že raná německá moderna měla pro českou literaturu od osmdesátých let 19. století zásadní význam, avšak probádanost vzájemných vztahů je malá a monografie L. Merhautové je v tomto ohledu průlomová.

■ Uvedení knihy Jana Rychlíka a Magdalény Rychlíkové *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918–1946* se uskutečnilo 14. listopadu 2016 v Literární kavárně knihkupectví Academia. Autoři představili dějiny regionu, který nám zůstává stále blízký, jakkoli jeho spojení s našimi zeměmi trvalo jen dvě desetiletí.

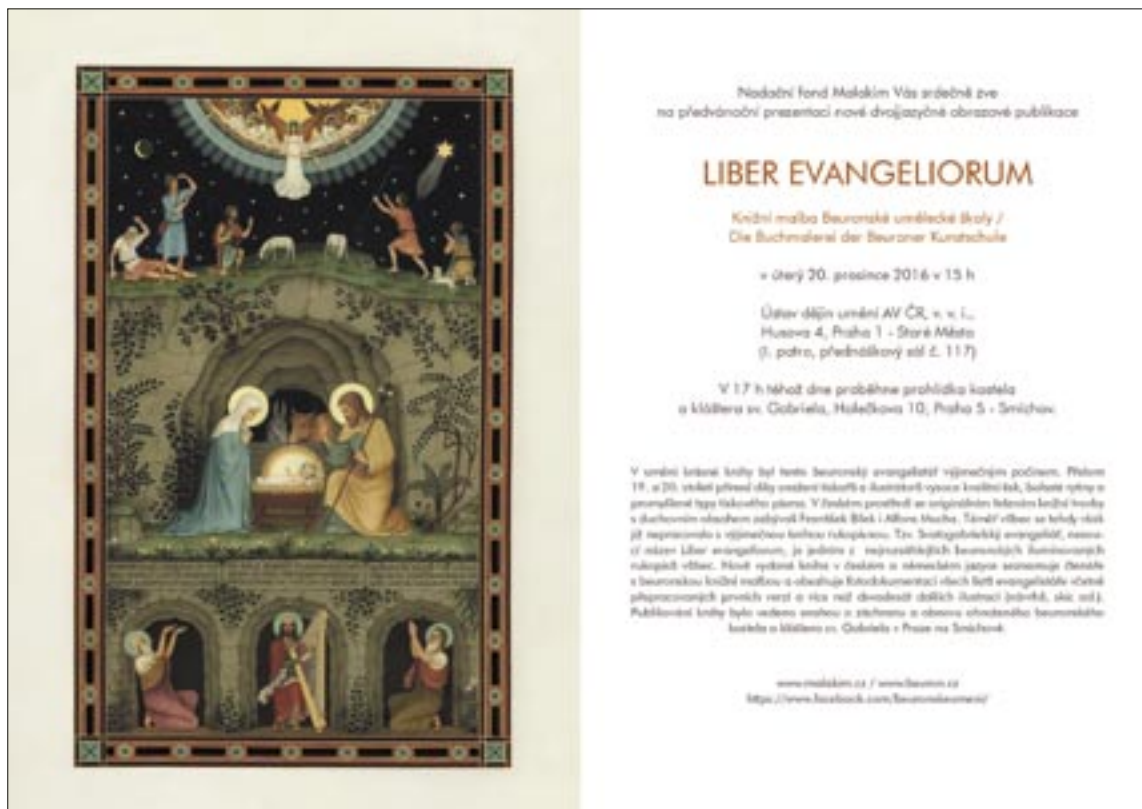

Dějiny kraje pověstného svou přírodní krásou a zvětšeného mimo jiné v prózách Ivana Olbrachta vykládá Jan Rychlík z hlediska politického, sociálního a ekonomického vývoje. Sleduje průběh začlenění Podkarpatské Rusi do československého státu, vývoj za první světové války a v době rozpadu Rakouska-Uherska. Zabývá se otázkou autonomie území v rámci ČSR, politickými stranami na Podkarpatské Rusi i jejím národ-

nostním složením. Detailně sleduje rozvoj a strukturu zemědělství, mapuje stav průmyslu, obchodu, bankovníctví i dopravy. V kapitole o sociální situaci srovnává životní úroveň na Podkarpatské Rusi a ve zbytku ČSR, kapitola o školství rozebírá komplikovanou jazykovou otázku a pozornost je věnována též působení českých úředníků na území Podkarpatské Rusi.

■ Prezentace knihy a přednáška Tomáše Zouzala *Zabráno pro SS. Zřízení výchovného prostoru Böhmen v letech 2. světové války* se konala 19. prosince 2016 v Praze. Krajina jižně od Prahy, sahající od Sázavy až po Sedlčany, byla v době okupace vybrána, aby se stala výchovným prostorem Waffen-SS. Během let 1942–1944 zde vzniklo největší cvičiště, jaké české země poznaly. Kniha poutavým jazykem přibližuje historii jeho zrodu od prvních návrhů až po využívání příslušníky SS. Jednotlivé kapitoly ukazují, jak nacistické požadavky stále rostly, byla zabírána vesnice za vesnicí a desetitisíce lidí přišly o svůj domov. Místo nich přicházeli muži pocházející z celé Evropy, kteří se měli stát předvojem Velkoněmecké říše.

■ Dne 20. prosince 2016 se v Ústavu dějin umění AV ČR konala prezentace publikace *Liber Evangeliorum: Knižní malba Beuronské umělecké školy / Buchmalerei der Beurerer Kunstschule*, kterou připravil autorský tým Augustinus Gröger, Monica Bubna-Litic, Miroslav Kunštát a Hana Navrátilová.

Ocenění a úspěchy

■ Květa Valentová obdržela 27. dubna 2016 od předsedy Akademie věd ČR Jiřího Drahoše Děkovný list AV ČR za svou dlouholetou pracovní činnost v oddělení technicko-hospodářské správy MÚA. Srdečně blahopřejeme!

■ Zvyšování odborné kvalifikace akademických pracovníků se rozumí samo sebou. Tomu odpovídá i skutečnost, že během posledního patnáctiletí se úspěšné absolvování doktorského studia rychle stalo všeobecně uznávanou normou. Nejinak je tomu i v MÚA, kde v roce 2010 disponovalo ukončeným doktorským studiem, resp. aspiranturou 18 výzkumných pracovníků, v roce 2012 již 25 a v roce 2014 dokonce 29 pracovníků. Řada z nich přitom náročné doktorské

studium absolvovala při zaměstnání a nejednou i ve zralém věku. Stoupající trend ve zvyšování kvalifikace pracovníků jako celku pochopitelně pokračuje i nadále, ke konci roku 2016 mělo doktorský titul 37 vědeckých pracovníků MÚA a další desítky o něj v rámci postgraduálního studia usilovala! Rostoucí počet absolventů doktorského studia ovšem v posledních pěti letech mnohem více odráží obecně stoupající počet pracovníků nežli přímý tlak vedení na zvyšování kvalifikace, jak tomu bylo před deseti a více lety. To však nic nemění na faktu, že výzkumní pracovníci bez zahájeného doktorského studia se na půdě MÚA stávají raritou. V roce 2016 jsme mezi čerstvými doktory v našich řadách uvítali i Tomáše W. Pavlíčka a Marti-
na Klečackého. Oběma srdečně blahopřejeme!

Nekrolog

Josef Tichý (31. 1. 1923 – 29. 6. 2016)

Ve věku třiadevadesáti let zemřel 29. června 2016 v Praze emeritní pracovník Masarykova ústavu AV ČR Josef Tichý starší, autor několika populárně historických publikací.

Narodil se 31. ledna 1923 v Kosmonosích jako syn opatrovníka zdejší psychiatrické léčebny. Vystudoval prestižní Pekařovo klasické gymnázium v Mladé Boleslavi, kde ho vedle klasické filologie zaujal především dějepis, vyučovaný historikem Zdeňkem Kamprem. Za normálních poměrů by po maturitě nejspíš pokračoval ve studiu historie na pražské filozofické fakultě, ale protože maturoval v červnu 1942, v nejtěžším roce druhé světové války a v době uzavření českých vysokých škol, čekalo ho nejprve totální nasazení v průmyslu a posléze, po osvobození, úřednická dráha. V srpnu 1945 nastoupil do administrativy psychiatrické léčebny v Praze-Bohnicích, kam byl mezitím přeložen jeho otec, a působil zde pak třicet let. Prošel všemi stupni služební pragmatiky až po funkci provozně technického ředitele. Mezitím se v roce 1953 oženil s Emilií Krejčovou, s níž potom prožil téměř šedesátileté harmonické manželství, požehnané dvěma dcerami. V sedmdesátých a raně osmdesátých letech pracoval jako náměstek ředitele Správy sociálních služeb hlavního města Prahy, poté až do počátku devadesátých let jako pracovník úřadu předsednictva federální československé vlády a nakonec krátce i české vlády. Po definitivním odchodu do důchodu působil v letech 1994–2001 v Masarykově ústavu Akademie věd ČR, kde měl na starosti distribuci a propagaci zdejší ediční produkce. V počátečním nelehkém období existence ústavu se zasloužil nejen o úspěšný odbyt ústavních publikací, ale i o důstojnou reprezentaci pracoviště na knižních veletrzích a prezentacích a o popularizaci činnosti ústavu v kulturní veřejnosti. Své jedinečné manažerské schopnosti umocňoval tradiční společenskou noblesou a výrazným intelektuálním a múzickým fundamentem: psal verše, drobné prózy a črty, byl zasvěceným znalcem výtvarného umění, sám kreslil a maloval a originálně ilustroval své literární texty. Zájem o historii přivedl Josefa Tichého k vlastní badatelské práci, kterou ovšem mohl rozvinout až v závěrečném období života. V době svého působení v Masarykově ústavu se rozhodl, že pro foro interno zmapuje všechna bydlíště Masarykovy rodiny v Praze. Svůj trpělivý výzkum nakonec završil pozoruhodnou knihou *Deset pražských bytů rodiny Masarykovy* (2006), objevující a představující všechny pražské byty Masarykových mezi léty 1882–1918 a zároveň rekonstruuující každodenní život

rodiny v konkrétních částech Prahy a jejich dobových realiiích. Ve zvláštní knížce zpracoval i dějiny bohnické léčebny (*Historie bohnické psychiatrie v letech 1903–2005*, 2006) a historii i kulturní místopis Lázní Libverda (*Malá kronika Lázní Libverda*, 2014), kde po dlouhá léta trávil pravidelné ozdravné pobyty; početnými články (které již nestihl spojit v samostatnou publikaci) přispěl k historiografii obce, resp. pražské čtvrti Bohnic a v interním spisku shrnul osudy sídla předsednictva vlády – Strakovy akademie. V jeho pozůstalosti se vedle několika drobných bibliofilii nachází také kritický soupis všech československých vlád v letech 1918–1992 s důkladně v archivech ověřenými daty úřadování jednotlivých ministrů, často korigujícími údaje uváděné v příručkách a encyklopediích. Dlouhý život Josefa Tichého byl až do svého konce naplněn bohatými a různorodými aktivitami, ale také ochotnou službou všem potřebným. Jeho charismatická osobnost zůstane zapsána ve vděčné paměti kolegů z Masarykova ústavu, s nimiž až do konce svých dní udržoval stálé kontakty, i početných přátel z širší akademické obce.

Josef Tomeš

Výzkumná činnost

V roce 2016 byly dokončeny následující grantové projekty:

GA ČR, č. 13-09541S, Univerzita Karlova a Československá akademie věd. Instituce vědy a vysokoškolské vzdělanosti v proměnách politiky a společnosti v letech 1945–1968, spoluřešitel Martin Franc (řešitel Petr Svobodný, ÚDUK–AUK)

Grant na příkladu Univerzity Karlovy v Praze a Československé akademie věd přibližuje postavení a působení vědních a vysokoškolských institucí v Československu v letech 1945–1968. Jejich vývoj sledoval v kontextu politických, myšlenkových a společenských proměn v poválečném dvacetiletí, a především v kontextu proměn československé vědní a vysokoškolské politiky. Hlavní důraz byl kladen na jejich místo a funkci v systému vědy a vzdělanosti a na jejich vzájemné vztahy pohybující se v rozmezí od spolupráce po konkurenci. Obě instituce byly zkoumány jako objekty a subjekty interakce mezi politikou, ideologickými a systémovými nároky, požadavky kladenými moderní společností a vlastními představami a ambicemi vědců, pedagogů a studentů.

GA ČR, č. 14-12289S, Konstruování národní identity: Státní svátky za první Československé republiky, spoluřešitelka Dagmar Hájková (řešitel Miroslav Michela, FF UK)

Předmětem výzkumu tříletého grantového projektu byly oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu a jejich potenciál v procesu konstruování československé státní identity. Výsledná kolektivní monografie *Sláva republice! Oficiální svátky a oslavy v meziválečném Československu* popisuje vznik a fungování československého „státního kalendáře“. Na příkladu sedmi svátků (svátek práce 1. května, svátek svatých Cyrila a Metoděje 5. července, svátek Jana Husa 6. července, svátek svatého Václava 29. září a svátek nezávislosti 28. října) analyzuje způsoby jeho připomínání a jeho nacionální, ideovou, ekonomickou a náboženskou diverzifikaci. Texty sledují více rovin: rozdíl v komemoraci mezi centrem a periferií, existenci „alternativních kalendářů“ (narozneniny prezidenta, svátek sv. Štěpána, oslavy slunovratu, oslavy bitvy u Zborova, svátek 4. března), nové mytologie, roli autorit, vliv propagandy, cenzuru a autocenzuru či další.

GA ČR, č. GA14-00994S, Scriptores. Písemná kultura a její tvůrci v pozdně středověkých Čechách 1300–1350, spoluřešitelka Marta Hradilová (řešitelka Hana Pátková, FF UK)

Vývoj písemné kultury v období pozdního středověku lze studovat z mnoha různých aspektů. Projekt *Scriptores* se soustředil pouze na jeden segment, představovaný písaři textů a zároveň výsledky jejich činnosti, tedy písmy v letech 1300–1350. Toto padesátileté údobí umožnilo zachytit písmo a písaře před vznikem pražské univerzity, kdy se plně prosazují gotická písmo. Základním výstupem je katalog písem a písařů, který bude mít kromě tištěné verze i elektronickou verzi. Dalším plánovaným výstupem byla digitalizace kartotéky prof. Ivana Hlaváčka, obsahující více než 9000 záznamů o rukopisech, jejich písařích a majitelích, která zpřístupnila rozsáhlou sbírku konkrétních dat týkajících se středověkých rukopisů.

GA ČR, č. GA14-35273S, Liberální společnost, nebo národní společenství? Sociální politika v Protektorátu Čechy a Morava 1939–1945, spoluřešitelka Radka Šustrová (řešitel Jakub Rákosník, ÚJAK)

Záměrem grantového projektu bylo zmapovat podobu, mechanismy prosazování a vývoj sociálně politických opatření v oblasti zaměstnanosti, bydlení, zdravotnictví, rodinné politiky a sociálního pojištění na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945. Výzkum sledoval vývoj konceptu sociální bezpečnosti v kontextu dlouhých třicátých let. První světová válka změnila mnoho a konzervativní úsilí evropských vlád dvacátých let o návrat skončil neúspěchem v roce 1929. Nadešla doba hledání nového post-liberálního řádu, shodujícího se na vyšší míře kolektivismu, solidarity mezi těmi, kdo byli začleněni do příslušného ideologicky konstruovaného společenství, a státního intervencionismu do sfér, jež byly dříve ponechány soukromí a individuální aktivitě. Grantový projekt se rovněž pokusil zasadit protektorátní sociálně politickou praxi do obecného vývojového rámce Evropy a ukázat, že protektorátní praxe v mnohém navazovala na prvorepublikové dědictví a v mnohém rovněž předznamenávala poválečnou budoucnost.

GA ČR, č. 14-29050S, Modernismus – Machar – Masaryk: myšlení, tvorba a jednání, řešitelka Helena Kokešová

Grantový projekt se zabýval formováním důvěrného vztahu mezi T. G. Masarykem a básníkem J. S. Macharem kolem poloviny devadesátých let 19. století a politickými, literárními, vědeckými a kulturními kontexty, do nichž oba protagonisté aktivně vstupovali. Projekt otevřel nové paradigma výkladu české moderny přelomu 19. a 20. století. Jeho součástí byla příprava kritické komentované edice vzájemné korespondence z let 1893–1895 uvedené monografickou studií, dále odborný seminář a kolektivní monografie *Politici, umělci a vědci ve veřejném prostoru na přelomu 19. a 20. století*, jejíž editorkou je H. Kokešová.

GA ČR, č. GA14-14612S, Násilí ve střední Evropě za první světové války a v poválečné době. Srovnání rakouských a českých zemí, spoluřešitel Rudolf Kučera (řešitel Ota Konrád, FSV UK)

Projekt byl zaměřen na výzkum tří forem násilí – kolektivního, individuálního a sexuálního. Od počátku byl koncipován jako komparativní, se značným mezinárodním přesahem i ambicí, reinterpretoval některé zažité narativy české i rakouské historiografie a poskytl novou perspektivu na středoevropské dějiny během první světové války i poválečné rekonstrukce. Výzkumy přinesly empiricky podloženou interpretaci

fenoménu násilí, v některých případech (především sexuálního násilí) se podařilo vytěžit rozsáhlý a jedinečný pramenný materiál. Pro období války koncipovali řešitelé projektu tezi o rozhodujícím vlivu sociálních otázek, které formovaly představy obyčejných lidí i způsoby artikulace jejich požadavků spravedlnosti. Naopak v případě elitních diskurzů, především v oblasti expertního vědění, došlo během války k dalšímu posílení vlivu příslušného národního prostředí, které se odráželo i ve způsobech porozumění násilným činům, jako byly vraždy. Bezprostředně poválečná doba se jeví jako rozhodující období pro utváření představ o novém řádu, které se odrážely v intenzitě i formách kolektivního násilí, patrně však byly i ve způsobech expertního, soudního i mediálního vyrovnání a nakládání s individuálním násilím ve formě vraždy a zabití. Nástupnické státy – Československo a Rakousko – se vydaly po roce 1918 v řadě ohledů odlišnými cestami, které lze shrnout pod dichotomii „kultury vítězství“ a „kultury porážky“. Sledována byla i otázka, jakými způsoby se místní komunity, státní moc i širší veřejnost vyrovnávaly se sexuálním násilím, resp. jak s ním nakládaly, i na další štěpící linii ve zkoumaných společnostech v dané době. Právě v tomto případě více než v ostatních jsou totiž patrné regionální rozdíly, především ve smyslu rozdílů mezi urbánním prostředím předlitavských velkoměst (Vídeň a Praha) a provincií, v tomto výzkumu zastoupenou jižními Tyroly.

GA ČR, č. GAP410/12/0468, Česká politická praxe v osudových letech 1938–1945, spoluřešitel Josef Tomeš (řešitel Robert Kvaček, FF UK)

Grantový projekt se zaměřil především na působení dominantních českých pravicových politických proudů – liberálního nacionalismu, agrarismu a katolického konzervatismu – v osovém období českých dějin od roku 1938 do května 1945, a to zvláště na domácí scéně. Pokusil se kriticky zachytit a zhodnotit postoje těchto směrů v událostech kolem Mnichova i v čase tzv. druhé republiky, jejich podíl na národně obranném zápasu v podmínkách protektorátní legality i přímou účast v domácím, případně v zahraničním odboji za druhé světové války. Mezi hlavní výstupy tohoto projektu patří troje paměti předních českých politiků (Jiří Havelka, František Ježek, Vlastimil Klíma) a závěrečná kolektivní monografie *Česká politická praxe v letech 1938–1945*.

GA ČR, č. 405/12/1412, Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně Palatina, řešitel Stanislav Petr

Soupis přináší v relativní úplnosti 78 většinou dosud neznámých rukopisných bohemik uložených v jedné z nejvýznamnějších zaalpských knihoven minulosti.

Pro badatele a specialisty, kterým literární rukopisy slouží jako východisko jejich vědecké práce, by měly zjištěné skutečnosti přinést nové, v některých případech dosud neznámé poznatky pro další výzkum.

V grantové soutěži GA ČR v roce 2016 náš ústav uspěl jako navrhovatel nebo spolunavrhovatel s následujícími projekty:

GA ČR, č. 17-22085S, Habitus českých vědců v letech 1918–1968. Příklad dvou generací, řešitel Martin Franc

Grantový projekt zkoumá habitus špičkových českých vědců různých oborů v letech 1918–1968 na základě komparace dvou generací: zástupci starší z nich zažívali vrchol své kariéry v meziválečném období, kdežto představitelé mladší generace byli formováni zejména padesátými a šedesátými lety 20. století. Ačkoli se výzkum primárně zaměřuje na obecně postižitelné charakteristiky dané problematiky, představí zároveň detailním způsobem habitus několika vybraných výrazných osobností z obou generací v kontextu budování jejich profesní kariéry. Koncentruje se na tři tematické okruhy, které se navzájem v mnoha ohledech úzce prolínají – pracovní prostředí, rodina a volný čas. Zvláštní pozornost bude věnována k mezinárodním kontaktům vědců a k jejich cestám a pobytům v zahraničí se zřetelem k zemím „třetího světa“.

GA ČR, č. 17-01279S, Okresní hejtman jako představitel státní správy v regionu. Proměny výkonu státní moci v Čechách v letech 1868–1945, řešitel Martin Klečáček

Projekt sleduje činnost a působení šéfa okresního úřadu od znovuzavedení struktury okresních hejtmantství v roce 1868 až do jejich zrušení v roce 1945, sleduje vliv modernizačních procesů (nacionalizace, industrializace, sociální hnutí) na chod státní správy a možnosti okresních hejtmantů ovlivnit veřejný život v daném okrese.

GA ČR, č. 17-02610S, Katolická emigrační vlna z Čech a Moravy za husitských válek, řešitel Ondřej Vodička

Exulanti z husitských Čech a Moravy, kteří odcházeli do katolických enkláv v pohraničí nebo do ciziny, představují první velkou emigrační vlnu, která byla důsledkem hlubokých ekonomických, společenských a náboženských změn ve společnosti ve 14. a 15. století. V rámci projektu budou zkoumány narativní a diplomatické prameny domácí i zahraniční proveniencce, které podávají cenná svědectví nejen o vnějších okolnostech pobytu v exilu, ale také vykreslují jeho prožívání samotnými exulanty. Výzkum se zaměří na několik významných oblastí, do kterých se emigranti z řad kléru na útěku před náboženskou válkou ubírali. Jedná se o oblast rakouských zemí, Sasko a Franky, kam odcházeli především cisterciáci a premonstráti, Slezsko, kde se zdržovaly uprchlé komunity řádu augustiniánů kanovníků a křížovníků, a Horní Lužici, která byla obecně exilovým centrem vzhledem k přítomnosti exilové kanceláře generálních vikářů pražské diecéze.

GA ČR č. 17-021205, Českoněmecké vztahy v předvečer první světové války. Edice dokumentů, spoluřešitel Luboš Velek (řešitelka Eva Drašarová, Národní archiv)

Projekt se bude zabývat výzkumem česko-německých vztahů v Čechách v letech 1912–1914, kdy vyvrcholily snahy o uzavření národnostního smíru v Čechách. Vedle analýzy tohoto procesu a jeho aktérů je stěžejní součástí projektu i edice bohatého materiálu úřední i privátní proveniencce.

FWF, Österreich – GA ČR, Veteráni první světové války v Československu a Rakousku 1918–1938, řešitel Rudolf Kučera, partnerská instituce: Parid-Lodron Universität, Salzburg

Projekt analyzuje doposud opomíjené dějiny veteránů první světové války v meziválečném Rakousku a Československu. V návaznosti na výzkum v jiných evropských zemích je toto srovnání průkopnické z několika hledisek: 1) V české ani evropské historiografii dosud nebylo provedeno srovnání rozdílných prostředí utvářených v meziválečné Evropě „kulturou vítězství“ (Československo) a „kulturou porážky“ (Rakousko). Zároveň tento projekt zkoumá opodstatněnost tohoto dělení a předpokládá, že v obou státech se tyto kultury mohly mísit.

2) Projekt se na tyto otázky zaměřuje z transnacionálního i regionálního pohledu. Výzkum se zabývá místními disproporcemi a rovněž zkoumá transnacionální kontakty se „ztracenými“ nebo „získanými“ územími (např. Slezsko, Jižní Tyrolsko, Dolní Štýrsko nebo Slovensko).

3) Jelikož v obou prostředích existovalo veteránské hnutí již před rokem 1914, projekt zkoumá i kontinuitu s tímto obdobím a propojuje je s veteránskými aktivitami na evropské úrovni, ať už byly tyto součásti mezinárodních pacifistických nebo transnacionálních ideologických hnutí (komunistického, socialistického, fašistického).

V současné době, tj. k začátku roku 2017, jsou v MÚA řešeny následující grantové projekty:

- GA ČR, č. 16-11252S, **Maffie – mýtus a realita. Formování obrazu domácího protirakouského odboje v kolektivní paměti meziválečného Československa**, řešitel Jan Hálek
- GA ČR, č. 16-15083S, **Éra nuncia Pietra Ciriaciho: Československo-vatikánské vztahy 1928–1934**, spoluřešitelka Eva Hajdinová (řešitel Pavel Helan, HTF UK)
- GA ČR, č. 16-04364S, **Náboženský život průmyslového dělnictva českých zemí (1918–1939): instituce, religiozita a sociální otázka**, řešitel Martin Jemelka
- GA ČR, č. 16-12145S, **Raně novověká městská historiografie a kolektivní paměť. Obraz města v kronikách raně novověkých Čech**, řešitelka Marie Tošnerová
- GA ČR, č. GJ15-17658Y, **Od tkalcovského stavu k tovární výrobě: industriální architektura českých zemí v evropském kontextu, 1848–1914**, řešitel Zdeněk Nebřenský
- GA ČR, č. GA15-00941S, **Illuminované rukopisy v českých archivech**, řešitel Pavel Brodský
- GA ČR, č. GA15-17092S, **Papežství, kurie a katolická církev v českých zemích 1820–1938. Vzájemné vztahy, česká specifika a fenomén ultramontanismu**, řešitel Miroslav Kunštát

- GA ČR, č. GA15-03346S, **Historiografie ve službách politiky: historik Josef Kalousek a česká společnost 2. poloviny 19. století**, spoluřešitel Martin Klečacký (řešitel Bohumil Jiroušek, FF JČU)
- GA ČR, č. GA15-03754S, **Mezi státním plánem a badatelskou svobodou. Etnografie a folkloristika v českých zemích v kontextu vývoje kultury a společnosti v letech 1945–1989**, spoluřešitelka Marie Bahenská (řešitelka Lydia Petráňová, EÚ AV ČR)

V letech 2016–2020 se MÚA ve spolupráci s Knihovnou AV ČR a Národní knihovnou ČR podílí na projektu **Knihovněda.cz: Portál k dějinám české knižní kultury do roku 1800** (MK ČR, NAKI II – č. projektu DG16P02H015). Cílem projektu, v němž MÚA zastupuje Marta Hradilová, je vytvoření virtuálního prostředí pro výzkum kulturního dědictví, konkrétně dějin české knižní kultury do roku 1800. Webový portál, který bude plnit funkci základní infrastruktury pro knihovědu a příbuzné obory, bude integrovat relevantní elektronické informační zdroje vytvářené v paměťových a výzkumných institucích, které dosud nebyly provázány. Především jde o dvě větve české retrospektivní bibliografie, a to jak jazykově českých knih, tak cizojazyčných bohemik. Dále jde o zdroje k bohemikálním rukopisům. Sjednocení selekčních údajů v jednotlivých databázích a jejich kompletace je předpokladem integrace, která proběhne prostřednictvím vyhledávacího rozhraní systému VuFind.

MÚA je partnerem pětiletého projektu **Zhodnocení a interpretace fotografického fondu Archivu Akademie věd ČR**, na jehož řešení spolupracuje Katedra fotografie FAMU (obor Restaurování fotografie) a který je podporován z prostředků Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (poskytlo MŠMT v roce 2014). Na projektu se za náš ústav podílejí Adéla Jůnová Macková, Petra Tomsová, Vlasta Mádlová a Tomáš W. Pavlíček.

Archivní činnost

Archiv AV ČR se od roku 2007 řadí mezi akreditované specializované archivy. Dlouhodobě koordinuje předarchivní péči a dohlíží nad spisovou službou na pracovištích a v organizačních složkách AV ČR. Spravuje fondy týkající se dějin vědy a vědeckých institucí na našem území, osobní fondy vědců, umělecké sbírky a fotosbírku. Samostatné oddělení pečuje o písemnou pozůstalost Tomáše G. Masaryka, Edvarda Beneše, členů jejich rodiny a nejbližších spolupracovníků. Všechna oddělení se kromě tradiční archivní práce a servisu pro badatele trvale podílejí na vědecké činnosti ústavu. Průběžně zpracovávané materiály jsou také významným zdrojem pramenů při vydávání edic nebo monografií a přípravě tematických výstav.

Následující řádky shrnují výsledky akviziční činnosti, skartačních řízení a uvádějí nové fondy, které se nám podařilo získat do správy a péče. Číselné vyjádření našich aktivit obsahuje kompletní Výroční zpráva Archivu Akademie věd České republiky za rok 2016, jejíž podstatnou část připojujeme formou přehledných tabulek.

Následující řádky představují práci archivních oddělení MÚA v průběhu loňského roku. Kompletní přehled našich aktivit obsahuje *Výroční zpráva Archivu Akademie věd České republiky za rok 2016*, kterou lze nalézt na našich webových stránkách (http://www.mua.cas.cz/sites/default/publicFiles/SOUBORY/vyrocní_zpravy/2017/02/27/13-13-21/vz-aav-2016.pdf).

K 31. prosinci 2016 disponoval Archiv AV ČR archiváliemi o celkovém rozsahu 5 403,29 bm a 670 záznamy v základní evidenci NAD, z nichž 639 tvoří archivní soubory v naší přímé péči a zbývajících 31 archivních souborů je u nás uloženo na základě smlouvy s dalšími subjekty. Více než polovina z tohoto množství (367 souborů, tj. 55%) je zpřístupněna nebo částečně zpřístupněna pro badatelské účely, přibližně třetina fondů (32%) je zpracována a k většině z nich (27%) existuje jako archivní pomůcka tištěný nebo elektronický inventář. Služeb studovny využilo v loňském roce 176 badatelů, z toho 31 zahraničních, kteří uskutečnili celkem 488 návštěv.

V rámci pěti skartačních řízení, která v roce 2016 proběhla na čtyřech pracovištích AV ČR, bylo posouzeno celkem 24,87 bm dokumentů, z nichž 20,90 bm bylo vyskartováno a 3,97 bm vybráno jako archiválie k trvalému uložení. Archiválie byly převzaty z Fyzikálního ústavu AV ČR (0,01 bm), Matematického ústavu AV ČR (1,32 bm), Orientálního ústavu AV ČR (1,80 bm) a Ústavu makromolekulární chemie AV ČR (0,84 bm).

V mimoskartačním řízení jsme v roce 2016 přejali archiválie osobní provenience o rozsahu 44,43 bm, představují buď doplňky k stávajícím fondům, nebo fondy nové. Díky darům rodinných příslušníků můžeme k nejnovějším a obsáhlejším akvizicím zařadit pozůstalost historika Josefa Harny (8,36 bm), filozofa Viléma Herolda (9,64 bm), právníka a tajemníka Astronautické komise při ČSAV Vladimíra Kopala (22,02 bm), filologa Josefa Kurze (0,48 bm), historika Pavla Spunara (0,12 bm) a lékaře Jiřího Syllaby (2,20 bm). Do fondů Archivu ÚTGM přibyla sbírka masarykian Antoinína Hlaváčka (1,61 bm).

Inventáře byly zpracovány k následujícím fondům:

Ústav fyziologických regulací ČSAV (inventář, rozsah 0,72 bm, 6 ev. j., časový rozsah 1976–1983). Ve fondu převažují dokumenty z agendy sociálních potřeb zaměstnanců a personální agendy, plány vědecké práce, dokumenty týkající se vědecké organizační činnosti, vědecké výchovy a zahraničních styků.

Ústav teorie hutnických procesů ČSAV, Ostrava (inventář, rozsah 2,04 bm, 21 ev. j., časový rozsah (1972) 1980–1993). V relativní úplnosti dochovaný soubor písemností, převážně z období 1980–1993.

Maffie, Edvard Beneš (dílčí katalog, rozsah 1,68 bm, 35 ev. j., časový rozsah 1886–1919). V katalogu je zpracována pouze část jinak nezpracovaného fondu Maffie obsahující materiály, jež se týkají Edvarda Beneše a jeho rodinných příslušníků.

Společnost Edvarda Beneše (prozatímní inventární seznam, rozsah 2,18 bm, 41 ev. j., časový rozsah 1919–2013). Fond obsahuje diplomy, základní dokumenty Společnosti E. Beneše, zápisy ze schůzí, zprávy o činnosti, záznamy o akcích, korespondence, dokumentační sbírky.

Ústav dr. Edvarda Beneše pro politické a sociální studium (inventář, rozsah 0,84 bm, 90 ev. j., časový rozsah 1901–1964). Z fondu Společnost Edvarda Beneše byly vyčleněny a zpracovány dokumenty Ústavu dr. Edvarda Beneše pro politické a sociální studium. Fond obsahuje zápisy ze schůzí, zprávy, publikace ústavu, rukopisy, korespondence, dokumentační fotografie E. Beneše.

Masaryk Garrigue Tomáš. Literární. Nová Evropa (dílčí katalog, rozsah 0,36 bm, 52 ev. j., časový rozsah 1918–1919). V katalogu jsou zpracovány materiály k českým vydáním Masarykova válečného spisu *Nová Evropa* a jejím překladům do němčiny a dalších jazyků. Materiály jsou ve fondu T. G. Masaryka uloženy ve třech kartonech.

Výroční zpráva Archivu AV ČR

Výběr archiválií ve skartačním řízení – 2016

Předávající pracoviště AV ČR	Počet skartačních protokolů	Posuzováno (bm)	Skartováno (bm)	Skartováno (%)	Převzato (bm)
Fyzikální ústav AV ČR	2	14,01	14,00	99,93	0,01
Matematický ústav AV ČR	1	8,22	6,90	83,94	1,32
Orientální ústav AV ČR	1	1,80	0,00	0,00	1,80
Ústav makromolekulární chemie AV ČR	1	0,84	0,00	0,00	0,84
celkem	5	24,87	20,90	-	3,97

Výběr archiválií mimo skartační řízení – 2016

Fond	Převzato (bm)
Harna Josef	8,36
Herold Vilém	9,64
Hlaváček Antonín	1,61
Kopal Vladimír	22,02
Kurz Josef	0,48
Spunar Pavel	0,12
Syllaba Jiří	2,20
celkem	44,43

Inventarizace – 2016

Název archivního souboru / pomůcky	Zpracováno bm	Inventarizováno bm
Maffie, Edvard Beneš	1,68	1,68
Masaryk Garrigue Tomáš. Literární. Nová Evropa	0,36	0,36
Společnost Edvarda Beneše	2,18	2,18
Ústav dr. Edvarda Beneše pro politické a sociální studium	0,84	0,84
Ústav fyziologických regulací ČSAV	0,72	0,72
Ústav teorie hutnických procesů ČSAV, Ostrava	2,04	2,04
celkem	7,82	7,82

Badatelna – 2016

Počet badatelů celkem	Z toho cizinců	Počet badatelských návštěv
176	31	488

Knihovna MÚA v novém

V roce 2016 proběhlo přestěhování knihovních fondů MÚA a ÚTGM z obou pražských depozitářů (odhadem 1400 m a 950 m polic) a z Jenštejna (1600 m polic) do nově zrekonstruovaného depozitáře v Gabčíkově ulici. Celkem se stěhovalo přes 160 tisíc svazků, a to včetně starých tisků.

Příprava probíhala od ledna, kdy začalo měření a specifikace roztržštěných fondů ve všech třech depozitářích, mechanické čištění a plynová dezinfekce zasažených částí. Byla vypracována strategie umístování fondů do nových prostor zejména s ohledem na jejich využívání. Od června do srpna proběhlo sestěhování fondů nebo alespoň značení pořadí, ve kterém by se neuspořádané fondy při stěhování postupně slučovaly do větších sekcí podle oborů. Označení zkratkami oborů bylo zachováno tak, jak bylo v původním ozna-

mu oborů uvedeno. Celkem bylo přestěhováno více než 3800 bm svazků. Stěhování pražských depozitářů proběhlo od 19. září do 18. října, bylo odstěhováno celkem 2121 bm svazků, jejich ukládání se řídilo podle připraveného schématu. Od 19. října do 14. listopadu se stěhoval depozitář z Jenštejna, odkud bylo odstěhováno 1687 bm svazků.

Obsah čtyř původních lístkovnic s kartotéčnými lístky byl přeložen do více než 300 nových archivačních krabic, které budou následně umístěny ve studovně zrekonstruovaného depozitáře při stěhování z pracoviště Na Florenci do nové budovy v Gabčíkově ulici v roce 2017.

Vedení knihovny touto cestou vyjadřuje poděkování všem zúčastněným osobám a firmám a velkou spokojenost s novým objektem a jeho parametry.

Rozhovor s Arnoldem Suppanem

Podnět k tomuto rozhovoru dalo dokončení dlouholetého projektu rakouské historiografie, edice dokumentů *Außenpolitische Dokumente der Republik Österreich*. Můžete tuto edici českému čtenáři představit?

Edice dokumentů *Außenpolitische Dokumente der Republik Österreich 1918–1938* (ADÖ) byla započata roku 1990 s podporou Spolkového ministerstva pro vědu a výzkum s úmyslem postihnout zahraniční politiku a zahraničněpolitickou situaci první republiky nejen z pohledu velkých edičních projektů velmocí (Velká Británie, Francie, Německo, Itálie, USA, Sovětský svaz), ale i z hlediska rakouského stanoviska v mezinárodní politice. To znamenalo pochopit Rakousko nejen jako objekt, ale také jako subjekt mezinárodních vztahů. Edice byla rozvržena na 12 svazků, které chronologicky dokumentují důležité momenty rakouské zahraniční politiky: nezávislost republiky (1918/19), ve stínu Saint-Germain (1919), Rakousko v systému následnických států (1919/21), mezi státním bankrotem a ženevskou sanací (1921/22), pod finanční kontrolou společenství národů (1922/26), roky suverenity (1926/30), projekt rakousko-německé celní unie (1930/31), Rakousko v centru středoevropských plánů (1931/33), Rakousko v klatbě fašismu (1933/34), mezi Mussolinim a Hitlerem (1934/36), ve stínu nacismu (1936/37) a Rakousko mezi izolací a anšlusem (1937/38).

**Doba první rakouské republiky patří k nejvíce pro-
bádaným obdobím současných rakouských dějin,
stále ale probíhá diskuze především kvůli krátkému období tzv. stavovského státu. Jaký je podle**

Vás důvod těchto kontroverzí a jak posuzujete roky 1933–1938?

Výzkumy k první republice od sedmdesátých let 20. století mají dva hlavní nedostatky: Na jednu stranu se příliš koncentrovaly na roky 1933–1938, aniž by zdůraznily rozdíly mezi „stavovským státem“ a „austrofašismem“. Na druhou stranu přikládaly vlivům a propagandě Hitlerovy politiky příliš malý význam. Tak například dodnes neexistuje studie k Hitlerově snaze zmocnit se Rakouska (1933–1938). Politické „tábory“ konzervativně-katolických křesťanských sociálů a austromarxistických sociálních demokratů, které se vytvořily po sporech o požár justičního paláce v roce 1927 (srov. popis od Eliase Canettiho), se do sebe – také následkem světové hospodářské krize – tak zakously, že volební vítězství NSDAP v Německu v roce 1932 a příklon „Velkoněmců“ k národně socialistickému táboru v podstatě vůbec nevnímaly. Na základě výsledků obecních voleb v Innsbrucku v dubnu 1933 (NSDAP se stala s více než 40 % hlasů nejsilnější stranou) bylo možné předpokládat, že by od tohoto okamžiku svobodné volby přinesly také v Rakousku relativní většinu pro NSDAP. Odtud také pramenil strach spolkového kancléře Dollfuše ze svobodných voleb. Ostatně rozpuštění parlamentu v březnu 1933 proběhlo bezprostředně po volebním vítězství NSDAP v Německu 5. března, přičemž podnětem k tomu bylo dobrovolné (!) odstoupení všech tří prezidentů parlamentu.

Zahraničněpoliticky mělo vnitřně roztržené Rakousko proti Hitlerovu Německu šanci jenom do té doby, dokud bylo podporováno Mussolinim. Když Mussolini potřeboval po svém útoku na Etiopii a po sankcích Společnosti národů Hitlerovu podporu, nedalo se „anšlusu“ už prakticky zabránit. O to víc, když západní mocnosti v březnu roku 1936 souhlasily s remilitarizováním Porýní, a tím daly najevo, že Rakousko, Československo, Gdaňsk a Memel více méně přenechají Hitlerovi bez boje (srov. misi Lorda Halifaxe v listopadu 1937). Kromě toho začal Hitler už od května 1933 drtit Rakousko velice drahým turistickým vízem, tzv. tisícmarkovou blokádou (1000-Mark-Sperre).

Československý vyslanec ve Vídni Zdeněk Fierlinger už 12. dubna 1934 detailně informoval ministra zahraničí Beneše o nárůstu vlivu nacismu v hornostýrském železářském a ocelářském průmyslu, který Hitler potřeboval pro svoje tajné zbrojení. V roce 1935 reprodukoval vyslanec jeden vtíp: spolkový kancléř Schuschnigg přijede na oslavy 1. května do jednoho hornostýrského průmyslového města. Nastoupeno je spolkové vojsko, správa, horníci (z Erzbergu), dělníci z ocelárny, železničáři, hasiči, různé skupiny mužů,

žen a mládeže a v neposlední řadě i Vlastenecká fronta (Vaterländische Front). Schuschnigg se mezi čtyřma očima ptá starosty: „Kolik ilegálních socialistů je ještě ve městě?“ – Nesmělá odpověď: „Asi polovina.“ „A kolik nelegálních nacistů je ještě ve městě?“ – „Taky asi polovina.“ Schuschnigg: „A kdo je u Vlastenecké fronty?“ – Starosta: „Všichni, pane spolkový kancléři, všichni!“

Z toho plyne jednoznačný závěr: Nezávislost Rakouska byla nejprve podřívána stranicko politickými a ideologickými spory, poté byla otřesena světovou hospodářskou krizí s více než 25% nezaměstnaností, a nakonec byla zničena agresivní nacistickou zahraniční politikou. Kromě toho by nemělo být přehlédnuto, že západní mocnosti v roce 1919 vědomě stvořily politicky a hospodářsky slabý stát, který nikdy nedokázal překonat své dětské nemoci. Pro srovnání: po druhé světové válce vytvořil americký Marshallův plán pomoci pro Rakousko úplně jiné počáteční podmínky!

Nedávno jste se podílel i na posledním svazku řady *Die Habsburgermonarchie 1848–1918* o první světové válce, přičemž jste mohl navázat na svůj výzkumný zájem o první světovou válku z dřívějších dob (mám na mysli především spolupráci s Richardem G. Plaschkou a Horstem Haselsteinerem na knize *Innere Front*). Bylo zhroucení monarchie nevyhnutelné? Co byl podle Vás nejdůležitější důvod rozpadu monarchie? Rostoucí sociální napětí v posledních válečných letech nebo třeba nacionální politika jednotlivých národních politických reprezentací? Tady se nemůžu vyhnout spekulativní otázce, kterou si mnozí ve střední Evropě pokládají tváří v tvář pohnutým dějinám 20. století: **Byla monarchie v této nebo jiné formě životaschopná?**

V našem dvousvazkovém díle *Innere Front* jsme v roce 1974 ukázali, jak mohla habsburská monarchie v posledním roce války držet pohromadě prakticky už jenom díky nasazení armády. To platilo pro nasazení proti stávkám, vzpourám v zázemí, pro rekvizice obilí a proti dezertérům. Na druhou stranu jsme na základě hospodářských statistik ukázali, že monarchie už nemohla ve válce dál pokračovat. Zvyšoval se nedostatek potravin, uhlí, zboží přepravovaného železnicí, zbraní a oděvů. Monarchie spotřebovala 85% svého HDP. To samozřejmě vedlo ke stále většímu sociálnímu a nacionálnímu napětí, které bylo kromě toho posilováno navrátilci z Ruska. Poučné jsou diskuze v uherském říšském sněmu na jaře roku 1918 a tajná zasedání rakouské říšské rady od 23. do 25. července, ve kterých se především čeští a jihoslovanští poslanci vyrovnávali s rakousko-uherskou válečnou politikou. Když se císař Karel pokusil 16. října svým manifestem monarchii zachránit, vypověděly mu postupně jednotlivé národnosti věrnost: nejdříve Maďaři, poté němečtí Rakusané, poté Češi v Praze, pak jižní Slované v Záhřebu,

poté Slováci, pak Poláci v Krakově, potom Ukrajinci ve Lvově. Političtí zástupci všech národností byli – aniž by to řekli – jednotní v tom, že habsburská monarchie má být rozpuštěna a mají být vytvořeny národní státy.

Habsburská monarchie by bez velké války byla zůstala životaschopná, v době míru by ale byly zapotřebí podstatné reformy: rozšíření volebního práva, federalizace, přechod ke konstituční monarchii. Přesto by však nemělo být přehlédnuto, že právní systém, školství (včetně univerzit), železnice (včetně služebního řádu), společný hospodářský prostor a pracovní trh, obecní a krajská správa atd. představovaly naprosto funkční prvky, které i v následnických státech po dlouhou dobu působily pozitivně.

Vaše další pole zájmu představují vztahy Rakouska s ostatními následnickými státy, především s Československem a Jugoslávií. Všechny tři státy se snažily po roce 1918 vytvořit stabilní Evropu, i když často s odlišnými představami. Na konci třicátých let se ale ukázalo, že všechny tyto pokusy skončily bez úspěchu. Jak lze hodnotit podíl politiků těchto zemí na tomto úsilí? A jak lze celkově posoudit odpovědnost dalších evropských demokratických politiků, kteří nebyli schopni se úspěšně vypořádat s diktátorskými režimy ve dvou evropských velmocích, v Německu a Itálii?

Podstatnou chybnou konstrukcí Pařížské mírové smlouvy bylo, že tvořila „vítězné“ a „poražené“ státy, včetně přiřazení výhradní válečné viny poraženým státům. Na tomto místě musím trvat na tom, že jak Velká Británie a Francie, tak i Itálie a USA vyhlásily válku habsburské monarchii – a ne obráceně! Tato chybná konstrukce přiřadila Československo a Jugoslávii k „vítěznému“ táboru, Rakousko k „poraženému“ táboru. I když se mnozí rakouští, čeští a slovinští, stejně jako slovenští, uherští, rumunští a chorvatští politikové osobně znali, třeba rakouští a čeští sociální demokraté nebo rakouští a slovinští křesťanští sociálové, nebyli schopni tento příkop překonat. Rakouští a jugoslávští politikové by bývali měli v důsledku svých utlačovaných menšin v Itálii postačující důvod ke spolupráci. Oba tábory ale šlhalo po italském trhu jako po odbytí pro dřevo, dobytek apod. Rakouští a čeští politikové by se mohli společně vzepřít proti Hitlerovi, avšak nedůvěra mezi Prahou a Vídní byla příliš velká. Praha neustále vystupovala proti skutečným nebo imaginárním snahám o „anšlus“, Vídeň se ohrazovala proti skutečné nebo imaginární ose Paříž-Praha, která byla vskutku nastavena protirakousky. Také společenství Československa se Sovětským svazem v roce 1935 nepřispělo ve Vídni k důvěře a bylo Hitlerem a Goebelsem propagandisticky nestoudně zneužito.

Ve druhé polovině dvacátých let propásly Berlín, Praha a Vídeň možnost k užší spolupráci, ačkoli proběhlo něko-

lik důvěrných rozhovorů mezi Masarykem a Stresemannem, Benešem a Schubertem, stejně jako mezi Seipelem a Stresemannem, Masarykem a Benešem a sudetoněmečtí „aktivisté“ byli zastoupeni v pražské vládě. Především ministrem zahraničí Edvardem Benešem formulovaný vehementní odpor proti plánu na německo-rakouskou celní unii v březnu 1931, který by obchodněpoliticky dával smysl, vedl k narušení nitě rozhovorů mezi Vídní a Prahou, resp. Berlínem a Prahou. Toto použila v roce 1932 NSDAP ve své propagandě proti Brüningově vládě v Berlíně, resp. Bureschově vládě ve Vídni.

Již dlouho máte osobní i odborné kontakty s českou historiografií a českými historiky. Kde vidíte potenciální témata budoucí spolupráce?

České historiky jsem poznal poprvé v říjnu 1968, kdy mnozí kolegové (Josef Polišínský, Karel Pichlík, Jiří Kořalka, Koloman Gajan, Jan Galandauer a další) přijeli do Vídně, aby se zúčastnili konference „Rozpad habsburské říše“ („Die Auflösung des Habsburgerreiches“). Pro mnohé to byla poslední cesta do Vídně na dalších dvacet let. V sedmdesátých letech jsem se zabýval především pracemi Josefa Polišínského ke třicetileté válce a Václava Žáčka o spolupráci mezi Čechy a Jihoslovany. Archivní výzkum jsem poprvé prováděl ve Státním archivu v Karmelitské, kde ležela akta pražského místodržitelství, poté jsem se přemístil do Archivu ministerstva zahraničí studovat zahraniční politiku meziválečného období. Při tom mi sloužily jako základ studie Roberta Kvačka. V prosinci 1985 jsem společně s Otto Urbanem navštívil Paulskirche ve Frankfurtu nad Mohanem a připomněli jsme si dopis Palackého z roku 1848. V roce 1988 jsem se podílel na pamětním spisu pro Jana Havránka, v roce 1991 pak na monografii Jiřího Kořalky. V rámci bilaterální Komise historiků, která byla v březnu 1990 založena ministry zahraničí Dienstbierem a Mockem, jsem spolupůsobil na koncepci tří zasedání a publikování dvou sborníků. Po roce 2000 jsem se podílel spolu s Alešem Skřivanem na vydání *Prague Papers on the History of International Relations*. Dnes zpracovávám v rámci *Česko-rakouské knihy o společných dějinách* s Petrem Kourou vládu národního socialismu ve východní marce („Ostmark“), v „protektorátu“ a „Sudetech“.

Na obou stranách je mnoho hodnotných jednotlivých studií, jsou také pokusy o syntézy, např. od Jana Křena či Thomase Winkelbauera. Rakouská i česká historiografie si však pořád málo všimá různých aspektů úzkého sousedství, různorodých hospodářských, sociálních a kulturních vztahů, strukturálních paralel a společných znaků – od panovníků, aristokracie, panství, klášterů a městských práv až po zárodky vzniku habsburského rakousko-českého centralizovaného státu, resp. po ústavu z let 1848/49 a 1867, včetně moderního úřednictva od doby Alexandera Bacha. Nakonec je přehlížen po staletí fungující společný sňatkový trh,

který se pořád ještě odráží ve vídeňských a pražských telefonních seznamech. Protože po staletí existovaly pouze konfesní, a nikoli národnostní sňatkové hranice a Rakušané byli stejně jako Češi do roku 1918 z více než 90% římskými katolíky, lze jenom pro 19. století stanovit na sta tisíce „smíšených“ sňatkových vztahů. Mnoho obyvatel Českých Budějovic, Plzně, Brna a Olomouce mi potvrzuje, že skutečný zlom mezi Čechy a Rakušany znamenala až Mnichovská dohoda.

Jako nová bilaterální témata se nabízejí srůstání českých a rakouských zemí v 18. století; české a rakouské země v době napoleonských válek; společné modernizační kroky v 19. století: industrializace, železnice, školství, právnictví, pracovní a odbytové trhy atd.; nacionalizace skrze modernizaci: sčítání lidu, školství, administrace, soudnictví; co znamenalo vytvoření „národních států“ na podzim 1918 pro různé skupiny obyvatelstva; jaké zlomy nastaly pod vládou nacismu? Jak přispěly Československo a Rakousko k zachování, resp. rozdělení střední Evropy, a to z praktického hlediska (historiografie je zatím plná studií pouze k plánům na střední Evropu)?

Zatím jsme mluvili především o dějinách první poloviny 20. století. Nicméně v Česku a Rakousku získaly v posledních letech jak mezi historiky, tak i u širší veřejnosti na důležitosti a oblibě především „nejnovější“ současné dějiny, včetně období po roce 1989. Kde vidíte v této souvislosti význam dějin první poloviny 20. století?

Především dějiny mezi lety 1914 a 1948 jsou nanejvýš poučné. Otto Urban oprávněně mluvil o nové „třicetileté válce“. Rakušané a Češi zažili v těchto 34 letech, která přibližně moji prarodiče jako mladší a starší dospělí museli prožít na frontě a v zázemí, hned několik zlomů a ztrát: padlé, těžce zraněné, vdovy, sirotky, hyperinflaci, krizi odbytišť, celní hranice, diktaturu, poválečnou obnovu atd. V mladší generaci Rakušanů a Čechů se cit pro mnoho z těchto krizí ztratil, což je vidět i v historiografii. Zájem se soustředí na politicky a rasově pronásledované, bez toho, aby byl vnímán celkový kontext.

Z dějin mezi roky 1914 a 1948, resp. 1989 si můžeme vzít mnohé ponaučení pro dnešní spolupráci v Evropské unii. Vícekrát jsem na to rakouské evropské poslance a komisaře upozornil, aniž bych se setkal s velkou odezvou. Namísto toho ale prakticky denně různí střeoevropští politikové – samozřejmě také jiní evropští aktéři – jednají ve Vídni, Praze, Lublani, Bratislavě, Budapešti a Varšavě naprosto egoisticky (a přirozeně při tom pošilhávají po vlastní voličské klientele), bez ohledu na střednědobé a dlouhodobé společné zájmy. Možná by společná intenzivní historická spolupráce mohla být v této situaci poučná.

Děkuji za rozhovor.

Ota Konrád

Projekt Edvard Beneš, Němci a Německo (1896–1938)

Pětisvazková edice *Edvard Beneš, Němci a Německo* přináší poprvé v takovém rozsahu a komplexitě pramenného záběru obraz vztahu Edvarda Beneše k Němcům, a to jak v Německu, tak v Rakousku a pochopitelně i v českých zemích. Časové rozmezí od konce 19. století až do roku 1938 umožnilo reprezentativní zachycení a rozbor Benešových názorů a postojů k tzv. německé otázce až do krize druhé poloviny třicátých let, která vyústila ve fatální rozchod Čechů a Němců v letech 1938–1939 v předvečer druhé světové války.

Náročný ediční počín byl připraven v MÚA a v letech 2010–2014 byl podpořen Grantovou agenturou ČR, k projektu byly vytvořeny vlastní webové stránky (<http://benes.mua.cas.cz/uvod.php>). Pětisvazková edice dokumentů přináší mnohdy dosud nezveřejněné vybrané dokumenty jak z českých archivů, tak i z řady archivů zahraničních stejně jako projevy z dobového tisku. Jako editoři jednotlivých svazků se na této edici podíleli Dagmar Hájková, Pavel Horák, Ota Konrád, Miroslav Kunštát, Eva Hajdinová, Jana Malínská, Richard Vašek, Vojtěch Kessler a Michal Pehr.

Vedle tohoto rozsáhlého edičního výstupu vzniklo několik dalších knih, např. *Deníky Edvarda a Hany Benešových z období první světové války (1915–1918)* nebo publikace *Edvard Beneš: Vorbild und Feindbild. Politische, historiographische und mediale Deutungen,*

vydaná ve spolupráci s Collegiem Carolinem v Mnichově, a řada dílčích studií v časopisech a odborných publikacích. V rámci grantu byly též uspořádány dvě mezinárodní konference, proběhl rozsáhlý cyklus přednášek (celkem 23 prezentací) za účasti domácích i zahraničních odborníků a připraven byl i anotovaný seznam pramenů a výběrová článková bibliografie Edvarda Beneše ze sledovaného období.

Vzhledem k záběru využitých pramenů (počínaje Benešovými veřejnými vystoupeními a novinovými články až po jeho interní poznámky, záznamy a rozhovory) edici mohou využívat čeští i zahraniční historici zabývající se nejen vlastní tématem vztahu Edvarda Beneše k Němcům a Německu, ale i obecnějšími otázkami, například problémem mentality českých politických a kulturních elit a jejich postojů k ostatním národům ve sledovaném období. Přínos spatřujeme i v dalších aktivitách souvisejících s řešením projektu: konference a přednáškový cyklus umožnily, aby v Praze prezentovali své aktuální výzkumy zahraniční bohemisté, a napomohli tak oživit kulturu diskuze v oboru. Ukázalo se také, že problematika dějin českých zemí v první polovině 20. století není v žádném případě vyčerpána, zvláště pokud je dané téma nahlíženo nejen v rámci tradičního národně-státního výkladu, ale i v širším evropském kontextu, popřípadě z komparativního hlediska.

Na výletech

Posázaví

Pracovníci MÚA v červnu 2016 opět vyrazili na každoroční exkurzi po méně známých českých památkách a vzali s sebou i několik spřízněných duší z řad spřízněných institucí či rodinných příslušníků. Doslova nabité program začal návštěvou města Pelhřimova. Kromě historického centra jsme navštívili i místní Státní okresní archiv, kde jsme si prohlédli výstavu *Svět v pohybu. Odvedenci, uprchlíci, přeběhlíci 1914–1918*. Ta vznikla

za přispění Hany Kábové právě na základě spolupráce pelhřimovského archivu s naším ústavem. Další zastávkou se staly ruiny nedalekého arcibiskupského zámku v Červené Řečici. Na deprimujícím dojmu bylo pozitivní jen sdělení, že rekonstrukce této unikátní památky je již na spadnutí. A protože nejen historii jsou akademici živi, zastavili jsme se po malém bloudění – díky němuž jsme se ovšem zčista jasně objevili před rodným domkem Gustava Mahlera v Kališti – na oběd ve vyhlášené Kejžlické hospůdce. Po obědě následoval hrad Lipnice nad Sázavou a v jeho bezprostřední blízkosti i muzeum Jaroslava Haška, který v Lipnici často pobýval. Naši poslední zastávkou se v pozdním odpoledni stal re-

konstruovaný zámek ve Zruči nad Sázavou. A poté již následovala cesta směr Praha. Rekonstruovaná D1 nám kupodivu nepřipravila žádné nemilé překvapení!

Šumava

Na přelomu září a října se uskutečnil prodloužený turistický víkend na horách, jehož organizátory byli Dagmar Hájková a Jan Rychlík. Za cíl tentokrát vybrali krásnou lokalitu Filipovy Huti na Šumavě a příjemný penzion Hájenka s krásným výhledem a s dostatkem pokojů pro takřka dvě desítky pracovníků a jejich rodiny (nejmladším výletníkem byl osmiměsíční Jakub Hajdín), děti ocenily malé hřiště, rodiče restaurační zahrádku, v podvečer s výhledem na západ slunce. Doprava byla individuální a řada pracovníků využila krásného počasí, vybrala si v pátek dovolenou a přijela již po poledni nebo se po cestě zastavila na různých místech. Hlavní výlet byl však naplánován na sobotu. Rodiny s menšími dětmi volily kratší trasy mezi Horskou Kvildou, Modravou a řekou Vydrou. Ostatní se vy-

dali na výlet na horu Luzný (Lusen) na bavorské straně Šumavy, který naplánoval Jan Rychlík. Protože klasická cesta Luzenským údolím byla z důvodu ochrany přírody uzavřena, bylo třeba zvolit od hájovny u Březníku cestu oklikou k historickému hraničnímu kameni a dále po hranici přes Modrý sloup pod Luzný. Večer se konalo promítání digitálních fotografií z letní výpravy pracovníků ústavu do Makedonie, Albánie a Řecka. V neděli se prudce změnilo počasí a léto se přes noc změnilo v deštivý studený podzim. Většina se proto po snídani vydala zpět domů.

Výběrová anotovaná bibliografie*

Marie **Bahenská**, *Proměna ženského světa*. In: Ivo Cerman (ed.), *Habsburkové. 1740–1918. Vznikání občanské společnosti*, Praha 2016, 690–705.

Kapitola se zabývá hlavními rysy, cíli a požadavky ženského hnutí v českých zemích v 19. století a představuje jeho významné představitelky. Charakterizuje postavení ženy v tehdejší rodině a společnosti a její vstup z domácího světa do veřejného prostoru (zaměstnání, spolky, školy, politika).

Marie **Bahenská**, *Cesta k nové ženské profesi: slečna učitelka*. In: Vladimír Goněk – Roman Holec (eds.), *Ženská otázka a gender v československých moderních dějinách*, Bratislava 2016, 349–357.

Studie popisuje vývoj učitelského vzdělání v českých zemích v 19. století, představuje hlavní vzdělávací instituce pro budoucí pedagogy a jejich zakotvení v systému státního a soukromého školství. Charakterizuje kariérní možnosti a mimoškolní aktivity první generace kvalifikovaných učitelek, sleduje jejich reflektování tehdejší společností a porovnává jejich profesní situaci v Čechách a na Slovensku po roce 1918.

Vratislav **Doubek** (ed.), *Korespondence T. G. Masaryk – Slované. Rusové a Ukrajinci. 2. svazek*, Praha 2016.

Knihla časově navazuje na analytické a ediční zpracování tématu vývoje vztahu T. G. Masaryka s Rusy a Ukrajinci, v tomto svazku pro období 1918–1937. V ediční části prezentuje celkem 1046 dokumentů korespondence, 502 z nich přináší

v plném textovém znění, zbylých 544 korespondenčních jednotek zaznamenává v anotacích. Jedná se v naprosté většině o korespondenci exulantů přehajících z území někdejšího carského Ruska, po roce 1917 rozptýlených po celé Evropě a celém světě, kteří se z těch či oněch pohnutek a příčin obraceli na československého prezidenta. Soubor dokumentů tak sám o sobě přináší svěbytné svědectví o osudu masy běženců i jednotlivců, o způsobu vnímání ztracené a znovu vytvářené identity lidí, kteří se ocitli mimo svoji vlast.

Věra **Dvořáčková**, *Nostalgie po dobách nedávno minulých*, *Naše řeč* 99/4 (2016), 218–223.

Článek se věnuje slovotvorné a lexikálně-sémantické charakteristice výrazů ostalgie/ostnostalgie, westalgie, jugostalgie/jugonostalgie a Titostalgie/Titonostalgie, příčinám vzniku jejich denotátů a způsobu, jakým tato substantiva rozšířila českou slovní zásobu.

Věra **Dvořáčková**, *Změny organizační struktury a umístění Ústavu teoretické a aplikované mechaniky*

ČSAV, Práce z dějin Akademie věd 8/2 (2016), 193–210.

Studie, která je první hlubší sondou do dějin Ústavu teoretické a aplikované mechaniky ČSAV, obrací svou pozornost k organizačnímu a dislokačnímu vývoji pracoviště. Vývoj jeho organizační struktury byl poměrně spletitý a odrážel nejen úroveň vědeckovýzkumného pokroku propracovávaných disciplín a požadavky vedení Akademie na náplň činnosti ÚTAM, ale nepřímou také aktuální kondici československé společnosti a ekonomiky. Neméně zajímavá byla i dislokační situace ústavu spjatá převážně s bývalým klášterem Na Slovanech (Emauzy), jehož byl ÚTAM určeným operativním správcem. Tento objekt byl pro převážně stavebnicky orientované pracovníky Akademie velkou výzvou: zajištění adekvátních pracovních podmínek pro zaměstnance a vybudování experimentální základny bylo třeba uvádět v soulad s respektováním historické hodnoty svěřených prostor.

Pavel **Fabini**, *Svět politiky a poslanecký mandát Josefa Kalouska*. In: Historik Josef Kalousek. *Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, Praha 2016, 85–102.

Studie se zaměřuje na okolnosti vedoucí ke vstupu Josefa Kalouska do parlamentní arény počátkem osmdesátých let 19. století a na jeho jednání v roli zemského poslance Národní strany (staročechi). Na pozadí významných událostí v Kalouskově osobním a profesním životě je v úvodu načrtnut jeho postoj k aktivní politice a počáteční neúspěšné pokusy o získání poslaneckého mandátu. Meritem další části je detailní vý-

* Kmenoví zaměstnanci MÚA AV ČR jsou vyznačeni tučně

zkum nominačního procesu v rámci Národní strany při doplňovacích volbách v roce 1880. Důraz je kladen na přiblížení komunikace mezi stranickou centrálou a místní, politicky aktivní reprezentací. Součástí této části studie je i deskripce podoby a průběhu předvolební kampaně s ohledem na charakter volebního systému. Druhá část příspěvku se zabývá aktivitami Josefa Kalouska v roli zemského poslance, ale i okolnostmi, které ho vedly k rozhodnutí neucházet se ve všeobecných volbách roku 1883 o prodloužení poslancecké funkce.

Pavel **Fabini** (ed.), *Historik Josef Kalousek. Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, Praha 2016.

Monografie přibližuje životní osudy jedné z významných postav české historické vědy. Tematicky členěné kapitoly sledují jak profesionální úspěchy Josefa Kalouska, tak jeho politické aktivity, stranou zá-

jemu nezůstává ani rovina jeho rodinných a interpersonálních vztahů. Publikace dále seznamuje s novinářskou dráhou Josefa Kalouska, s jeho aktivitou na poli historie a kultury a přináší i zajímavé poznatky o každodenním životě v nejvyšších patrech české národní politiky, kde se Kalousek pohyboval od svých studentských let.

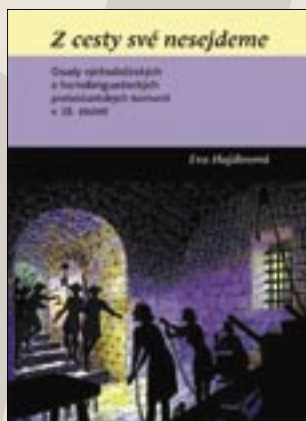
Michal **Frankl**, *Česká společnost a veřejné vyjednávání o Židech*. In: Ivo Cerman (ed.), *Habsburko-*

vé. 1740–1918. Vznikání občanské společnosti, Praha 2016, 650–665, 770–771.

Kapitola představuje hlavní formy českých diskuzí o Židech a „židovské otázce“ od druhé poloviny 19. století do první světové války. Analyzuje veřejné vyjednávání českých nacionalistů o židovské identitě, z perspektivy česko-německého národnostního konfliktu a požadavků českého národního hnutí, vzestupu moderního antisemitismu a debat o údajné židovské neolojalitě, jež byla integrální součástí diskurzivní konstrukce československého národního státu.

Eva **Hajdinová**, *Z cesty své nesejdeme. Osudy východočeských a hornolanguedockých protestantských komunit v 18. století*, Praha 2016.

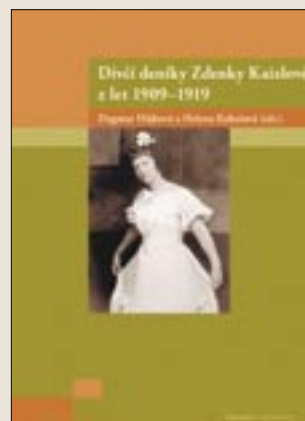
Rekatolizační tažení, které vrcholilo v českých zemích po roce 1620 a ve Francii po roce 1685, nebylo ani v jedné z těchto zemí stoprocentně úspěšné. Na nemálo místech přežívaly skupiny tajných evangelíků, jejichž přítomnost se hrála významnou roli ve vývoji evropských duchovních dějin v době osvícenství. Kniha přináší vůbec první pokus o komparaci dvou modelů rekatolizace a dvou příkladů fungování ilegálních protestantských skupin v 18. století. I přes velmi rozdílné životní podmínky využívaly obě náboženské skupiny podobné ústupky a kompromisy, stejně jako ofenzivní strategie vůči rekatolizačním silám státu a církve. Autorka se zaměřuje na hledá-

ní styčných bodů a rozdílů v rámci konkrétních jevů v životě a zbožnosti východočeských a hornolanguedockých tajných evangelíků. Vše je analyzováno s přihlédnutím k dobovým věroučným a intelektuálním proudům.

Dagmar **Hájková** – Helena **Kokešová**, *Dívčí deníky Zdenky Kaizlové z let 1909–1919*, Praha 2016.

O vánočních svátcích roku 1909 si začala desetiletá dcera zesnulého rakouského ministra financí Josefa Kaizla Zdenka psát deník. Poslední stránky popsala v červnu 1919.

Deníky jsou unikátním svědectvím dospívání dívky z lepších společenských vrstev v době předválečné a zejména v období 1. světové války. Ozvěny válečných hrůz i milostné sny, rodinná dramata, politické proměny české společnosti i vznik nového státu jsou témata, která v deníku rezonují. Edice deníků je doplněna dopisy Josefa Fanty ml. Zdence Kaizlové psanými z italské fronty v roce 1918. Úvodní studie editorek přibližuje životní osudy Zdenky Kaizlové a její rodiny.

Lukáš **Holeček**, *Tradice, diskontinuita a etická dimenze literární historie*, *Česká literatura* 64/3 (2016), 392–407.

Článek se věnuje teoretickým problémům psaní literární historie. Východiskem úvah je zdánlivě ostrý konflikt mezi historickými analýzami, které prosazují diskontinuitu jako nástroj i předmět výzkumu,

proti koncepcím literární historie, jež se snaží vycházet z nějakého typu kontinuity. Autor spatřuje východisko z této ostré teoretické kontradikce zastoupené pojmy „tradice“ a „diskontinuita“ v přesunu pozornosti k etickým aspektům literárních dějin. Argumenty pro hledání etické dimenze literárně-historické práce nachází v hermeneutice H. G. Gadamera, P. Ricoeura, v knize polské badatelky E. Domaňské *Historia egzystencjalna* (2012) a v Novém historismu S. Greenblatta.

Marta **Hradilová**, *Katalog datovaných rukopisů – očekávání a realita*. In: Ladislav Nekvapil (ed.), *Kultura psaní v dějinách*, Pardubice 2016, 111–122.

Myšlenka na sestavení katalogu datovaných rukopisů zazněla již na prvním mezinárodním paleografickém kongresu v roce 1953 v Paříži. Posláním katalogu mělo být zpracování, popsání a zpřístupnění datovaných, lokalizovaných a signovaných rukopisů psaných latinským písmem od 9. do 16. století. Byl chápán především jako paleografická pomůcka, která měla sloužit jak k praktickým potřebám, tak při vlastním paleografickém výzkumu. Za jeho hlavní přednost je možné považovat mezinárodní charakter, který vytváří předpoklady pro studium obecných témat jako vývoj knižní kultury nebo dějin latinského písma v evropském měřítku. Skeptické hlasy, které upozorňovaly na některé nedostatky, vedly k zpomalení prací na přípravě katalogu v jednotlivých zemích. Po krátkém útlumu však pokračuje vydávání katalogů v tzv. nové řadě. Elektronické zpřístupnění dosavadních výsledků je prozatím omezeno jen na jednotlivé národní řady, chybí jejich propojení navzájem, ačkoliv by otevřelo zcela nové možnosti studia.

Marta **Hradilová**, *Utajená knihovna? (K osudům bechyňské minoritské knihovny v době husitství)*.

In: Jan Hus, husitství a husitské války a jejich dopad na českou kulturu, Praha 2016, 74–81.

Husitské války přinesly zkázu většiny českých minoritských konventů, což znamenalo i rozvrat či přímo likvidaci jejich knihoven, a proto se dochovalo jen minimum rukopisů či archivních pramenů k jejich dějinám. O to více vyniká výjimečnost dochovaní středověkého fondu knihovny konventu minoritů v Českém Krumlově, pro který představovalo husitské období naopak dobu zvýšených knižních zisků. V konventu nalezla dočasný azyl řada minoritů, z nichž někteří s sebou přinesli i rukopisy, které pak obohatily tamní knihovnu. Zdá se, že mezi nimi lze blíže identifikovat skupinu rukopisů patřící původně minoritskému konventu v Bechyni, na jejímž základě je možné učinit si bližší představu o podobě této doposud neznámé knihovny.

Martina **Hrdinová**, *Mortuáriá zo Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici*, *Pamiatky a múzea* 65/3 (2016), 58–61.

Erb jako znamení respektované celou společností a srozumitelné všem vrstvám obyvatel provázal svého nositele celý život. V 17. století se začaly při pohřebních obřadech používat také papírové a textilní pohřební štíty s erbem zemřelého a nápisem, které měly sloužit jen při pohřbu. Sbírkou mortuárií Stredoslovenského múzea tvoří 203 pohřebních erbů, které patřily 176 osobám z více než 130 šlechtických rodů. Nejstarším kusem sbírky je hedvábné mortuárium z roku 1708, nejmladším papírové z roku 1933, proto je možné velmi dobře sledovat výtvarný, stylistický i jazykový vývoj těchto děl a vývoj funerální kultury ve střední Evropě během více než dvou století.

Jan **Chodějovský**, *Černý Adolf (1864–1952)*. In: *Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej*, Praha 2016, 432–441.

Článek stručně popisuje život a vědeckou činnost českého historika a slavisty Adolfa Černého, redaktora časopisu *Slovanský přehled*, který se zabýval polskou literaturou a vztahy mezi slovanskými národy v 19. a 20. století.

Martin **Jemelka**, *Ostrava duchovním a náboženským centrem Republiky československé?*, *Studia historica Brunensia* 61/2 (2016), 221–239. Význam Ostravska jako průmyslového centra českých zemí v období 1850–1989 determinuje postavení ostravské aglomerace v české a středoevropské historiografii. Na periferii historiografického zájmu se pohybují sociální vědci se zájmem o studium duchovních, náboženských a církevních dějin 20. století. Na rozdíl od perzekuce kléru a řeholníků v protektorátních časech a poúnorovém Československu stojí ve stínu opatrnického zájmu o tuto problematiku výzkum meziválečné periody. Tento text je primárně věnován stručnému zachycení institucionálního vývoje tradičních aktérů meziválečného náboženského života na území tzv. Velké Ostravy, církvi římskokatolické, evangelické církvi augšpurského vyznání a židovské náboženské obci, a hlavně novým aktérům duchovního a náboženského života mezi světovými válkami, církvi československé, Sdružení sociálnědemokratických bezvěrců a spiritistickému sdružení Bratrství, které z dnešní Ostravy učinily centrum prvorepublikového duchovního a náboženského života.

Milena, **Josefovičová**, *„Im übrigen freue ich mich unendlich auf die Arbeit im Sudetenland!“ Studentské praxe v Sudetoněmeckém ústavu pro výzkum země a lidu pod vedením dr. Margarete Klanteové 1942–1944*, *Práce z dějin Akademie věd* 8/2 (2016), 211–224.

Studie pojednává o zapojení studentek do hospodářských, historických i „rasových“ vědeckých

úkolů Sudetoněmeckého ústavu pro výzkum země a lidu (Sudeten-deutsche Anstalt für Landes- und Volksforschung, SALV) v Liberci (Reichenberg tehdy v říšské župě Sudety – Reichsgau Sudetenland/Sudetengau) v letech 1942–1944 pod vedením dr. Margarete Klanteové. Prázdninovým nasazením (Ferienersatz) studenti plnili svou pracovní válečnou povinnost (Kriegspflicht) pro říši.

Adéla Jůnová Macková – Pavel Žďárský, *Korespondence Aloise Musila a Zdeňka Fafla jako pramen k založení Orientálního ústavu 1920–1928*, *Práce z dějin Akademie věd* 8/2 (2016), 245–290.

Studie se zabývá problematikými počátky zakládání Orientálního ústavu ve dvacátých letech 20. století a rolemi Aloise Musila a Zdeňka Fafla (arabisty a významné osobnosti hospodářských kruhů meziválečné doby) v tomto procesu. Edice korespondence obou protagonistů je představena v druhé části jako klíčový pramen, jenž ukazuje Musilovo napojení na československé hospodářské a politické kruhy, bez jejichž podpory by Orientální ústav, plánovaný s tak širokým odborným záběrem, nikdy nemohl vzniknout.

Adéla Jůnová Macková, *Tři pokusy o založení Ústavu pro ethnografii a folkloristiku*. In: Jiří Woitsch – Adéla Jůnová Macková, *Etnologie v zúženém prostoru*, Praha 2016, 332–348.

Vznik Československé akademie věd a zahrnutí Kabinetu pro ethnografii a Kabinetu pro folkloristiku do této instituce v roce 1952, resp. 1953, znamenal nové možnosti pro rozvoj ethnografie a folkloristiky, i když v ideologicky vyhraněné podobě. Výzkum se přesunul z reprezentativních společností s velmi omezeným rozpočtem, který neumožňoval vytvoření vědeckých míst, do dvou specializovaných kabinetů pod záštitou ČSAV. Hlavním

tématem příspěvku je institucionální vývoj těchto kabinetů v období let 1953 a 1954 a otázka „dobrovolnosti“ jejich splynutí v jeden ústav – Ústav pro ethnografii a folkloristiku ČSAV.

Hana Káblová, *Josef Vítězslav Šimák a Sobotecko*, *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 29, 2016, 163–182.

Studie se věnuje vlastivědnému bádání na Sobotecku v souvislosti s tím, jak se jej dotýkala odborná a popularizační činnost historika J. V. Šimáka. Všimá si jak Šimákova vydaného díla, tak jeho organizační práce a přednáškové činnosti. Přihlíží také k Šimákovým přátelským vazbám, které jej rovněž přibližovaly Sobotecku.

Hana Káblová, *Osudové okamžiky v životě Simonetty Buonaccini*, *Vlastivědný sborník Pelhřimovska* 22, 2016, 85–100.

Studie se věnuje životním osudům a dílu pelhřimovské rodačky Ludmily Šebestové (1893–1935), známé pod pseudonymem Simonetta Buonaccini. Zachycuje její dramatický život, poznamenaný osudovými vztahy k několika mužům: předčasně zesnulému otci – klasickému filologovi Augustinu Šebestovi, životním partnerům – historikovi Josefu Dobiášovi a podnikateli Juliu Bučanovi, v neposlední řadě k přátelům – básníkovi Františku Halasovi a literárnímu kritikovi F. X. Šaldovi. Charakterizuje básnickou tvorbu Ludmily-Simonetty, podporovanou od počátku její matkou Annou Šebestovou, propagátorkou ženského hnutí, tvořící pod pseudonymem Anna U. Ledecká. Jako jednu z interpretačních možností díla S. Buonaccini nabízí její žitý vztah ke Kristu.

Pavel Fabini – Martin Klečacký – Tomáš Zouzal, *Ministerstvo orby ve Vídni a české země v letech 1867–1918*, Praha 2016.

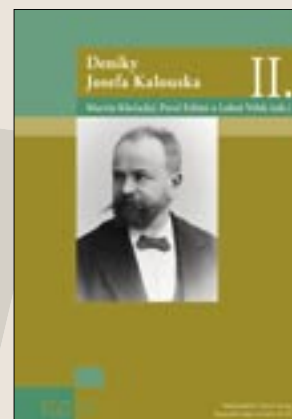
Kniha se zabývá zřízením ministerstva orby roku 1868 a jeho vývojem

během následujících pěti desetiletí do rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku československého státu v roce 1918. V průběhu padesáti let trvání předlitavského ministerstva orby se udály dynamické politické, hospodářské a kulturní proměny společnosti, které se odrážely v agendě a administrativních procesech rezortu. Schopnosti a politická přesvědčení jednotlivých ministrů orby představovaly faktory, které výrazně ovlivňovaly směřování rezortu i celého státu.

Pavel Fabini – Martin Klečacký – Luboš Velek (eds.), *Deníky Josefa Kalouska II.*, Praha 2016.

Druhý díl deníků českého historika, politika a univerzitního profesora Josefa Kalouska přináší jeho deníkové záznamy z let 1866 až 1914. Zejména v šedesátých a sedmdesátých letech pečlivě a pravidelně vedené záznamy dávají nahlédnout do zázemí české politiky, žurnalistiky, ale i rodící se národní vědy. Velmi intimního charakteru jsou pak Kalouskovy otevřené úvahy o bu-

dování jeho kariéry a o manželském zázemí, které pro něj mělo být nejen otázkou lásky a porozumění, ale rovněž hmotného zabezpečení.

Ines **Koeltzsch**, *Die Anwesenheit des Abwesenden. Nostalgie und das kulturelle Gedächtnis böhmisch-mährischer Landjuden vor und nach der Shoah*, S.I.M.O.N. SHOAH: Intervention. Methods. Documentation 3/2 (2016), 37–57.

Studie se věnuje převážně publikovaným vzpomínkám českých a moravských Židů, kteří se narodili a vyrostli na vesnici a v malých venkovských městech v druhé polovině 19. století a v prvním desetiletí 20. století a své vzpomínky sepsali buď před, nebo až po šoa. První vzpomínky, většinou autobiografické fikce o konci 19. století, představují hlavně reakce na proces urbanizace, který vedl k významné migraci Židů do měst. Po roce 1918 zachycovali paměť venkovského židovského života rovněž amatérští historici, jejich texty jsou často nostalgické. Obě formy kulturní paměti – (zčásti autobiografická) fikce a populární historiografie – formovaly způsoby vzpomínání na vesnické Židy i po šoa. Předchozí ambivalentní touhu po opuštěných místech v nich však překrývá nenávratná ztráta blízkých, stesk autorů po ztracených příbuzných, přátelích a sousedech a prázdnota připomínaných míst.

Ines **Koeltzsch** – Ota **Konrád**, *From "Islands of Democracy" to "Transnational Border Spaces". State of the Art and Perspectives of the Historiography on the First Czechoslovak Republic since 1989*, *Bohemia* 56/2 (2016), 285–327.

Studie shrnuje vývoj sekundární literatury o první Československé republice od konce studené války. První část je soustředěna na českou historiografii devadesátých let 20. století, kdy byla Československá republika předmětem obnoveného

zájmu u laické i odborné veřejnosti a byla často idealizována jako „ostrož demokracie“. Tyto práce, až na výjimky, byly podmíněny paradigmatickým národních dějin. Změna přišla v první dekádě 21. století a druhá část příspěvku analyzuje ty práce, které na meziválečné Československo pohlížejí jako na dynamický sociální, ekonomický a kulturní prostor s vnitřními i vnějšími pohyblivými hranicemi a v širším regionálním, evropském a globálním srovnávacím hledisku. Autoři studie v závěru nastiňují tuto zásadní proměnu pohledu prostřednictvím pojmu „transnacionální hraniční prostory“ („transnational border spaces“) formulovaného Johannesem Paulmannem a Martinem H. Geyerem a otevírají další perspektivy výzkumu daného období ve vztahu k evropským dějinám.

Helena **Kokešová**, „*Ten mizerný boj žurnální a k tomu ještě ta poezie česká*“ *Z korespondence T. G. Masaryka a J. S. Machara*, *Tvar* 27/14 (2016), 9–10.

Článek seznamuje čtenáře s problematikou vztahu J. S. Machara a T. G. Masaryka, který se zrcadlí v jejich vzájemné korespondenci. Připojena je edice 4 dopisů z počátku roku 1894, které budou publikovány v připravované knize *Korespondence T. G. Masaryk – J. S. Machar (1893–1895)*.

Eva **Hajdinová** – Ota **Konrád** – Jana **Malínská** – Miroslav **Kunštát** (eds.), *Edvard Beneš, Němci a Německo. Edice dokumentů. Svazek II/2: 1929–1935*. Praha 2016.

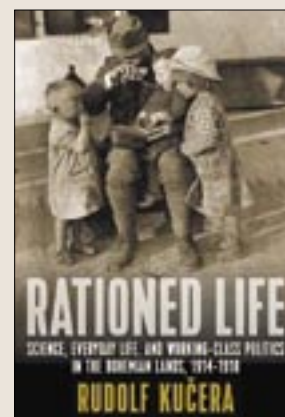
Jádro zařazených dokumentů tvoří Benešovy projevy přednesené v československém parlamentu, záznamy z jeho rozhovorů, zprávy zahraničních diplomatů o rozhovorech s Benešem a Benešem psané cirkulární telegramy určené československým zastupitelským úřadům. Tento základ doplňují Benešovy články publikované

v domácím i zahraničním tisku. Úkolem edice je ve sledovaném období zdokumentovat vývoj Benešových názorů na problematiku integrace „českých“ Němců v rámci společenského, kulturního a politického života v Československé republice, na jeho vztah k Německu a také v obecnější rovině zachytit jeho pojetí řešení národnostní otázky v ČSR. Zařazené dokumenty jsou převážně úřední proveniencí.

Rudolf **Kučera**, *Rationed Life. Science, Everyday Life, and Working Class Politics in the Bohemian Lands, 1914–1918*. Oxford-New York 2016.

Anglickojazyčná monografie, vycházející z české publikace *Život na příděl*, se věnuje každodennímu životu v zázemí první světové války. Na příkladech válečné konzumace potravin, vykonávání fyzické práce, proměny genderových vztahů a stále častěji se objevujících sociálních protestů analyzuje proměny každodennosti válečného zázemí i jejich vliv na jednání dělníků jako

podstatného sociálního i politického aktéra Rakouska-Uherska v posledních letech jeho existence.

Rudolf **Kučera**, *Exploiting Victory, Bewailing Defeat: Uniformed Violence in the Creation of the New Order in Czechoslovakia and Austria 1918–1922*, *Journal of Modern History* 88/4 (2016), 827–855.

Článek analyzuje úlohu uniformovaného násilí v konstrukci politického a sociálního řádu Československa a Rakouska po roce 1918. Srovnáním intenzity i konkrétních praktik uniformovaného násilí v obou nových republikách dochází k závěru, že v Rakousku sloužilo fyzické násilí jako nástroj pokračujícího politického rozvratu nové republiky, která nebyla schopna monopolizovat fyzické násilí a tím ani obnovit veřejnou autoritu. V Československu naopak k této monopolizaci násilí novým státem došlo poměrně rychle a násilí tak mohlo být zahrnuto do praktik používaných státem k vlastní stabilizaci. Násilné praktiky se pak v Československu zásadně lišily v závislosti na prostoru. Zatímco na západě nového státu hrálo roli násilí spíše symbolické, na východě bylo jeho nasazení mnohem extenzivnější co do frekvence i konkrétních forem.

Augustinus Gröger – Monica Bubna-Litic – Miroslav **Kunštát** – Hana Navrátilová, *Liber Evangeliorum: Knižní malba Beuronské umělecké školy / Buchmalerei der Beurerer Kunstschule*, Praha 2016.

Studie o nejvýznamnějším iluminovaném rukopisu z produkce umělecké dílny kláštera Sv. Gabriela v Praze na Smíchově, který byl vytvořen tamními řeholnicemi v letech 1898–1913 v osobitém stylu tzv. beuronské umělecké školy pod vedením jejího zakladatele Desideria Lenze. Součástí publikace jsou i reprodukce jednotlivých listů evangeliáře s příslušným vědeckým komentářem.

Miroslav **Kunštát** – R. Melville – T. Winkelbauer – R. Luft – P. Šimková – V. Siska, *Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder. Band 4*, München 2016.

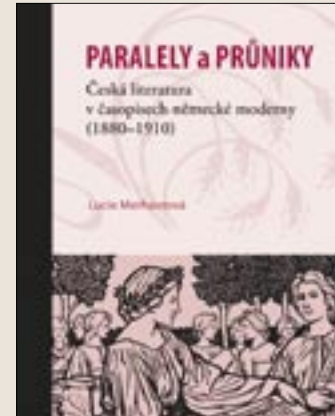
Další svazek největšího německého biografického slovníku historie českých zemí (vydává od roku 1979 Collegium Carolinum).

Miroslava **Květová**, *Dílčí fond Maffie. Edvard Beneš v archívním souboru Ústavu T. G. Masaryka*, *Práce z dějin Akademie věd* 8/ 2 (2016), 291–296.

Článek představuje zpracovaný katalog části fondu Maffie, který obsahuje materiály týkající se Edvarda Beneše a jeho rodinných příslušníků.

Lucie **Merhautová**, *Paralely a průniky. Česká literatura v časopisech německé moderny (1880–1910)*, Praha 2016.

Monografie se věnuje dosud nezpracovanému tématu kontaktů mezi moderní českou a německou literaturou přelomu 19. a 20. století z perspektivy literárního a kulturního prostředkování. Zaměřuje se na dva základní faktory sblížovacích procesů – časopisy a prostředníky (překladaatele, kritiky, redaktory). Pět výkladových kapitol je věnováno časopisům *Auf der Höhe*, *Die Gesellschaft*, *Aus fremden Zungen*, *Das Monatschrift für neue Litteratur und Kunst* a *Das literarische Echo*. Kapitoly rozplétají mnoho dosud neznámých souvislostí, zkoumají prostředkování jako komplexní a vícesměrný proces, jehož předpokladem i výsledkem jsou česko-německo-židovské kulturní a literární interakce na lokální a internacionální úrovni. Sledován je například význam Jaroslava Vrchlického pro českoněmecké autory různých generací a pro redefinici německo-českých literárních vztahů, zprostředkovatelská role mladého R. M. Rilka, v jehož stopách vědomě šli další pražští německojazyční autoři (Oskar Wie-

ner, Paul Leppin nebo Ottokar Winternicky) či vliv internacionalistické a estetické koncepce časopisu *Moderní revue* na prosazování české moderny na mapu středoevropského modernismu. Součástí publikace je antologie, která v překladu zpřístupňuje většinou neznámé texty a ukazuje různé způsoby psaní o české literatuře v německých časopisech ve sledovaném období. Publikaci uzavírají cenné bibliografie určené dalším badatelům, seznamy literatury a rejstřík. Kniha svou netradiční typografickou úpravou odkazuje k estetice krásné knihy přelomu 19. a 20. století.

Boris **Moskovič**, *Srbská otázka v Chorvatsku v letech 1989–1990*, *Slovanský přehled* 102/2 (2016), 277–309.

Studie se zaměřuje na vývoj srbské otázky v Chorvatsku od prvního projevu politické a společenské aktivizace srbské komunity v Chorvatsku na počátku roku 1989 do okamžiku zásadního zhoršení v chorvatsko-srbských vztazích na konci května 1990. Sledována je tak v první řadě proměna názorového rozpoložení velké části chorvatských Srbů, které ve zkoumaném období prošlo zásadním obratem. Podrobně je vylíčen nejen odklon značné části chorvatských Srbů od komunistického systému, ale i první měsíce činnosti opozičně naladěné Srbské demokratické strany (SDS) v čele s Jovanem Raškovićem. Studie vychází z detailního výzkumu zpravodajských

příspěvků na stránkách předních chorvatských periodik (Vjesnik, Slobodna Dalmacija, Večernji list, Danas, Start).

Zdeněk **Nebřenský**, *Proměny továrního prostoru v období vrcholné průmyslové moderny. Přístupy, problémy a perspektivy soudobého historického výzkumu*, *Moderní dějiny* 24/1 (2016), 1–25.

Článek se zabývá přístupy, problémy a perspektivami, které přinesly historické výzkumy továrních budov. Historici opakovaně upozorňovali, že ekonomické aktivity byly neodmyslitelně spjaty s prostorem, ve kterém se odehrávaly. Nejednalo se pouze o geografické rozmístění různých průmyslových odvětví nebo jejich souvislost s urbanistickým vývojem a městskou zástavbou, nýbrž také samotným místem, ve kterém hospodářská činnost probíhala. Článek si klade otázku, jakým způsobem se v posledních několika letech historici a historičky zabývali prostorem tovární a průmyslové výroby. S jakými koncepty ke zkoumání industriálního prostoru přistupovali? Jaké pojmy při analýze prostorového uspořádání továrních budov používali? Přihlížely historické práce k odbornickým diskuzím (architektů, inženýrů, ekonomů, sociální vědců)? Reflektovali historici, že tovární budovy vytvářely mocenské hierarchie a sociální nerovnosti? Zobecnující tvrzení, které odborná literatura přináší, se článek snaží přiblížit na konkrétních příkladech předlitavských továren budovaných v českých, moravských a slezských městech.

Zdeněk **Nebřenský**, „Wozu die ganze Aufregung?“ *Tschechoslowakische und polnische Diskussionen über die Moral der Jugend und junge Ehen in den 1960er Jahren*. In: C. Brenner, K. Braun, T. Kasper (eds.), *Jugend in der Tschechoslowakei: Konzepte und Lebenswelten, 1918–1989*, Göttingen 2016, 235–265.

Kapitola zkoumá diskuze o morálce a manželství, které vedli sociální vědci a vědkyně v československém a polském tisku v poststalinském období. Interpretuje tyto diskuze jako duchovní počátky paternalistického a tradicionalistického modelu socialismu, který se naplno prosadil v sedmdesátých letech 20. století. Ideologický posun od socialistického kolektivismu k rodinnému životu a kultu domáckosti, který charakterizoval husákovské Československo a gierkovské Polsko, nelze spojovat pouze s politickými událostmi z let 1968–1970. Tento posun byl výsledkem dlouhodobějších a komplexních změn, ke kterým došlo ve středoevropských společnostech po roce 1956. Tyto změny souvisely s nástupem poválečné generace, novými formami emocionality a intimity. Oficiální reakcí na údajně amorální chování mladých lidí byly výchovné kampaně, které zdůrazňovaly význam manželství a rodičovství.

Tomáš W. **Pavliček** – Petra **Tomsová** – Blanka Hnulíková – Vlasta **Mádlová**, *Vybrané fotografie J. V. Daneše z cesty kolem světa. Interpretace a restaurátorské zhodnocení části fotografického fondu*, *Práce z dějin Akademie věd* 8/1 (2016), 44–87.

Studie prezentuje fotografickou sbírku geografa J. V. Daneše, popisuje míru poškození tohoto archivního fondu během povodně v roce 2002 a navrhuje konzervátorské postupy. Za pomoci archivní klasifikace a metody kulturního transferu se autorům podařilo vysvětlit původ fotografické sbírky a ukázat, jakým způsobem Daneš představil české společnosti svůj pohled cizích kultur.

Tomáš W. **Pavliček**, *Katholizismus in der Moderne. Religiöser Wandel und die Positionierung des Klerus in Böhmen und Bayern in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts*. In: *Tschechien und Bayern. Gegen-*

überstellungen und Vergleiche vom Mittelalter bis zur Gegenwart, Hrsg. von Milan Hlavačka – Robert Luft – Ulrike Lunow, München 2016, 169–184.

Kapitola přibližuje generační proměny mezi svěcenci pražského semináře v letech 1858–1897. Empirický podklad a komparativní pohled do bavorského prostředí umožňuje vymezit kontext ultramontánních a jiných církevních proměn v Čechách: které procesy byly paralelní, příbuzné a jedinečné.

Michal **Pehr**, *České politické strany v době třetí republiky a jejich poválečné sjezdy*, *Moderní dějiny* 24/1, 1 (2016), 185–212.

Studie se zabývá stranickými sjezdy po druhé světové válce, kdy došlo k podstatným proměnám stranického systému. Nejdůležitější změnou v tomto ohledu bylo snížení (resp. zákaz) některých politických stran a existence zastřešující Národní fronty.

Michal **Pehr**, *Politický katolicismus v časech velké zkoušky*. In: Richard Vašek – Martin Klečacký (eds.), *Česká politická pravice v letech 1938–1945*, Praha 2016, 128–189.

Kapitola je zaměřena na postavení a činnost politického katolicismu v období po zániku první Československé republiky v roce 1938 přes krátké, ale zvláštní období druhé republiky až do konce druhé světové války. Zvláštní pozornost je věnována Msgr. Janu Šrámkovi, předsedovi československé exilové vlády v Londýně.

Marta **Hradilová** – Stanislav **Petr**, *Neznámý středověký rukopis nedělní postily Hortulus reginae z knihovny kláštera kapucínů v Žatci*. In: Eva Doležalová – Petr Sommer (ed.), *Středověký kaleidoskop pro muže s hůlkou. Věnováno Františku Šmahelovi k životnímu jubileu*, Praha 2016, 114–125.

Příspěvek se zabývá doposud blíže neznámým středověkým ruko-

pisem nedělní postily Hortulus reginae pocházejícím z knihovny kláštera kapucínů v Žatci. Rukopis je unikátní zejména díky mědirytu nalepeném na předním přídeští, který je prací florentského rytce Pierra Baldiniho (kol. 1437–1480).

Stanislav **Petr** – Irena Zachová, *List Mařika Rvačky králi Zikmundovi Lucemburskému v rukopisu Vatikánské knihovny sign. Pal. lat. 701*. In: *Alis volat propriis*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Ludmily Sulitkové, Brno 2016, 111–133.

Jan **Rychlík** a kol., *Dějiny Bulharska*. 3. doplněné a přepracované vydání, Praha 2016.

Kniha podává ucelený přehled dějin Bulharska od nejstarších dob po současnost.

Jan **Rychlík**, *“The Velvet Split” of Czechoslovakia (1989–1992)*. In: Mark M. Stolarik et al., *The Czech and Slovak Republics. Twenty Years of Independence 1993–2013*, Budapest–New York 2016, 23–46.

Kolektivní monografie podává přehled politických a hospodářských dějin České a Slovenské republiky od rozdělení ČSFR do roku 2013.

Václav **Šmidrkal**, *Abolish the army? The ideal of democracy and the transformation of the Czechoslovak military after 1918 and 1989*, *European Review of History / Revue européenne d'histoire* 23/4 (2016), 623–642.

Studie porovnává vztah mezi demokratickou transformací a ozbrojenými silami na příkladu Československa po roce 1918 a 1989. V obou případech byla armáda částí veřejnosti vnímána jako paradigmatický představitel nedemokratického způsobu vládnutí za minulého režimu. Namísto splnění požadavku na „zrušení“ armády však nová politická a vojenská elita usilovala o institucionální reformu ozbrojených sil, která by jim v no-

vém politickém systému dodala chybějící legitimitu.

Václav **Šmidrkal**, *Fyzické násilí, státní autorita a trestní právo v českých zemích 1918–1923*, *Český časopis historický* 114/1 (2016), 89–115. Článek se zabývá problematikou fyzického násilí a trestního práva v Československu v letech 1918–1923. Klade si otázku, jakým způsobem reagoval stát v oblasti trestního práva na nárůst kriminality a prosazování vůle kolektivních aktérů prostřednictvím fyzického násilí. Na základě studia dobové debaty právníků, soudců a zákonodárců o nové legislativě článek zkoumá význam nově přijímaných trestně právních norem a zároveň vyhlášení amnestií a udělování milostí pro posílení autority státu a konsolidaci vnitropolitické situace.

Jakub Rákosník – Radka **Šustrová**, *Rodina v zájmu státu. Populační růst a instituce manželství v českých zemích 1918–1989*, Praha 2016.

Kniha tematizuje rodinu jako základní prvek společnosti a objekt zájmu státu na poli sociálního inženýrství. V prostoru českých zemí ji v časovém období 1918–1989 ovlivňovaly nejen vnější ekonomické determinanty, ale v rostoucí míře také charakter angažmá státu v politikách, které můžeme vymezit na škále od chudinské péče, přes rasové a eugenické přístupy až po univerzalistické projekty pod heslem „všem a rovným dílem“.

Kniha popisuje vývojové tendence v dlouhém časovém horizontu, analyzuje roli aktérů na poli rodinné politiky a nevynechává ze zřetel expertní diskurz ve vztahu ke klíčovým problémům právní regulace rodiny na poli partnerského soužití, porodnosti, rozvodovosti, antikoncepce, sterilizace, potratů a zaměstnanosti žen.

Josef **Tomeš**, *Emil Hácha*. In: Marie Ryantová a kol., *Českoslovenští prezidenti*, Praha 2016, 60–78.

Esejisticky laděná biografická studie podává celistvý portrét osobnosti třetího prezidenta Československé republiky a státního prezidenta Protektorátu Čechy a Morava. V syntetické zkratce zachycuje jeho životní osudy, právnickou kariéru, zakladatelskou činnost na poli československého správního soudnictví i přínos v oblasti právní vědy a lexikografie, bohaté kulturní zájmy a literární tvorbu a posléze fatální působení v čele české politické reprezentace za druhé republiky a německé okupace. Zvláštní pozornost věnuje politickým a etickým dilematům, s nimiž se musel Hácha ve své protektorátní pozici vyrovnat, poválečným tendenčním odsudkům jeho činnosti v prezidentském úřadě i současným snahám o objektivní posouzení jeho historické role.

Josef **Tomeš**, *Benešův prezidentský protikandidát. Politický profil profesora Bohumila Němce (1873–1966)*, *Moderní dějiny* 24/2 (2016), 161–182.

Studie mapuje veřejnou a politickou činnost významného českého přírodovědce, zahájenou v pokrokovém hnutí na počátku 90. let 19. století a vrcholící kandidaturou na úřad prezidenta Československé republiky v roce 1935. Ukazuje, že Němcova prezidentská kandidatura nebyla akcencí politiky zmanipulovaného učenice, ale vědomým krokem ideově vyhraněného intelektuála, dlouhodobě

angažovaného v politickém životě, někdejšího poslance a senátora za Československou národní demokracii, předsedy Národní rady československé, zastávajícího a publicisticky manifestujícího kritický postoj k politické skupině „Hradu“. Na základě dosud nepublikovaných Němcových vzpomínkových záznamů akcentuje některé zásuté okolnosti prezidentské volby v prosinci 1935 a kriticky reflektuje atmosféru, která ji provázela. Následně si všímá i důsledků, jež tato ještě před volbou stažená kandidatura měla pro svého nositele již za první republiky a zvláště po druhé světové válce, kdy byla jeho osobnost oficiálně rozdvojena na uznávaného a posléze i oceňovaného vědce a kaceřovaného exponenta politické reakce. Kromě toho studie rámcově připomíná i Němcovy populárně vědecké aktivity a jeho mimořádné zásluhy o českou encyklopedistiku.

Marie **Tošnerová**, *Městské kroniky jako významný pramen pro historiografii měst*, Středočeský sborník historický 41, 2015 (2016), 89–106. Studie se zabývá vývojem městské historiografie v období raného novověku.

Marie **Tošnerová**, *Dějiny měst v kronice Václava Hájka z Libočan a jejich využití v městské historiografické tvorbě raného novověku*. In: Jak psát dějiny velkých měst?, Brno 2016, 300–313. Studie se zabývá počátky psaní historie českých měst.

Robert Kvaček – Josef **Tomeš** – Richard **Vašek** – Pavel **Horák** – Martin **Klečacký** (eds.), *František Ježek: Mnichovská krize. Memoárové poznámky na okraj tragických dnů utrpení a hanby*, Praha 2016. Rozsáhlé paměti Františka Ježka (1890–1969), v meziválečném období čelného představitele Československé národní demokracie a Národního sjednocení, poslance

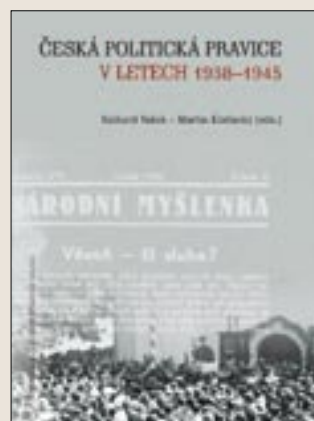

Národního shromáždění a od března do září 1938 ministra poslední koaliční vlády první republiky, podrobně zachycují a reflektují osudné události roku 1938 v Československu. Autor zaznamenal mnohé jedinečné informace a postřehy z jednání vedoucích orgánů své strany i ze zasedání vlády a načrtl kritické portréty protagonistů tehdejšího dramatu. Na základě svých bezprostředně pořízených záznamů rekonstruoval průběh závažných schůzí koaličního „politického kabinetu“, z nichž se nepořizovaly oficiální protokoly, a poskytl tak autentické svědectví o dilematech československé politické reprezentace od jara do podzimu 1938 i o důsledně protikapitulacních postojích Národního sjednocení v boji na obranu republiky. Ke knize náleží CD, na němž jsou zvukové záznamy rozhlasových projevů ministra Františka Ježka z roku 1938.

Richard **Vašek** – Martin **Klečacký** (eds.), *Česká politická pravice v letech 1938–1945*, Praha 2016.

Kolektivní monografie podává v šesti kapitolách nástin činnosti a role dominantních českých pravicových politických proudů (liberálního nacionalismu, agrarismu a katolického konzervatismu), resp. jejich představitelů ve sledovaném období. Dokumentuje protikapitulacní postoje představitelů Národního sjednocení, Československé strany lidové i české historické šlechty v dramatických zářijových dnech 1938, podíl kon-

zervativních politických sil na rekriminačních a přehodnocovacích kampaních druhé republiky, ale současně i na národně obranném úsilí tohoto mezidobí a v počátečním období protektorátu, a na řadě konkrétních případů mapuje účast stoupenců uvedených proudů v domácím i zahraničním protinacistickém odboji, a to i ve spolupráci s reprezentanty dalších stran a směrů, včetně levicových.

Luboš **Velek**, *Antonín Randa očima svých současníků*, Právník 155/8 (2016), 673–688.

Studie v renomovaném časopise českých právníků se zabývá dobovou reflexí pedagogické, organizační a politické činnosti prof. A. Randy. Ten byl na přelomu 19. a 20. století považován za „největšího českého vědce“ a mimořádně se též zasloužil o vznik české univerzity (1882). Jeho činnosti na univerzitě či v politice ovšem měla četné nejednoznačné rysy, které pozornosti českých historiků a právníků dosud často unikaly.

Luboš **Velek**, *Politické strany a politická kultura*. In: Ivo Cerman (ed.), *Habsburkové. 1740–1918. Vznikání občanské společnosti*, Praha 2016, 436–469.

Studie v reprezentativní syntéze Nakladatelství Lidové noviny sleduje utváření politické kultury a politického stranictví v českých zemích ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století. Všímá si jak Čechů, tak českých Němců. Politické formy,

struktury a procesy se snaží začlenit do celorakouského kontextu a pracuje jak s historickými, tak s politologickými koncepty politického stranictví a politické kultury. Text doprovází bohatý ikonografický materiál.

Ondřej Vodička, *Cisterciáci z Nepomuku v exilu za husitských válek (1419–1436)*. *Studia mediaevalia Bohemica*, 6/2014–2 (vyšlo 2016), 255–274.

Studie se věnuje osudům konventu kláštera Nepomuk (Pomuk) v exilu

v době husitských válek (1419–1436). Její jádro tvoří analýza nových pramenů k tomuto tématu, zejména účtů ebrašského dvora v Norimberku. Zde měli zmínění exulanti uloženu část finanční rezervy, získané prodejem a zástavou cenností a knih svého kláštera. Další podstatné informace přináší také koncepty listů od správce dvora Heřmana z Kottenheimu pro nepomucké exulanty, zapsané na volných foliích Heřmanových účtů. Společně tak tyto prameny vydávají

poměrně detailní svědectví o doposud neznámém místě pobytu, složení, fungování a financování nepomuckého exilového konventu. Díky získaným informacím tak bylo možno opravit dosavadní domněnku, že se Nepomučtí ihned po vypuknutí husitské revoluce odebrali do mateřského kláštera Ebrach. Bylo zjištěno, že jádro konventu sídlilo na hospodářském dvoře ve Weinzierlu u Kremže a definitivně bylo rozpuštěno až po roce 1430, kdy exulantům došlo finance.

Časopisy a ediční řady

Práce z dějin Akademie věd 1/2016

V prvním čísle 8. ročníku byly publikovány studie Emílie Těšínské (Okolnosti povolání Ernsta Macha na profesuru fyziky na pražské univerzitě v roce 1867), Bohumila Jirouška (Dva rozdílné postoje ke vzniku ČAVU: Antonín Rezek a Jaroslav Goll) a Tomáše W. Pavlíčka a Petry Tomsové ve spolupráci s Blankou Hnulíkovou a Vlastou Mádlovou (Vybrané fotografie J. V. Daneše z cesty kolem světa. Interpretace a restaurátorské zhod-

nocení části fotografického fondu). Edice připravená Adélou Júnovou Mackovou a Hanou Navrátilou byla věnována významné osobnosti české egyptologie Zbyňku Žábovi a jeho působení v Oxfordu. Z nově získaných archivních fondů byl představen osobní fond bohemistky a lingvistky Adely (Grygar) Rechzieglové.

Práce z dějin Akademie věd 2/2016

Ve druhém čísle loňského ročníku vyšly studie Věry Dvořáčkové (Změny organizační struktury a umístění Ústavu teoretické a aplikované mechaniky ČSAV), Mileny Josefovičové („Im übrigen freue ich mich unendlich auf die Arbeit im Sudentenland!“ Studentské praxe v Sudentněmeckém ústavu pro výzkum země a lidu pod vedením dr. Margarete Klanteové 1942–1944) a Piotra Bilińského (Political Activity of Stanisław Kutrzeba in 1945). Edice se zaměřila na dějiny české orientalistiky (Adéla Júnová Macková – Pa-

vel Žďárský, Korespondence Aloise Musila a Zdeňka Fafla jako pramen k založení Orientálního ústavu 1920–1928). Z archivních fondů byla věnována pozornost dvěma nově uspořádaným fondům AÚTGM (Dílčí fond Maffie. Edvard Beneš v archivním souboru Ústavu T. G. Masaryka; Osobní fond Lev Sychrava).

Střed 1/2016

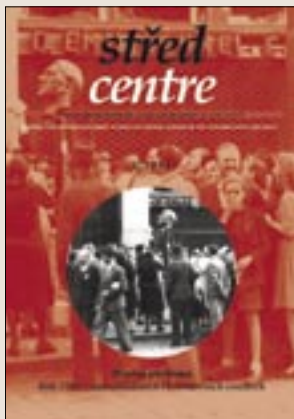
Jednotlicí téma prvního čísla znělo Právo na stát. Státní právo a státoprávní diskuze 1848–1938. Studie mi do něho přispěli Jan Osterkamp (Geschichte als Argument. Das Böhmische Staatsrecht als politischer Leitbegriff im 19. Jahrhundert), Helmut Rumpel („Die Weltgeschichte ist das Kreisgericht“. Die Kreisverfassung als Alternative zum historischen Staatsrecht?), Anna-Teodora Kurkina (Accommodating a semi-other: Federative ideology and statehood claims of the Hungarian political emigrants, 1848–1867), Jo-

nathan Kwan (Austro-German Liberalism and Bohemian State Rights, 1861–1867) a Michal Topor („Das Wunder Europa“. Richard Nikolaus Coudenhove-Kalergi a jeho idea Pan-Evropy na stránkách Prager Presse 1921–1926).

Střed 2/2016

Toto číslo se věnovalo dějinným událostem spjatým s rokem 1945, podtitul zněl Drama v přelomu. Rok 1945 v individuálních i kolektivních osudech. Autory jednotlivých studií byli Chad Bryant (War

as Revolution of the Self: The Diaries of Vojtěch Berger), Anton Hruboň a Marek Syrný (Slovensko ako štátoprávny problém na ceste k obnove Československa roku 1945 očami slovenských politických strán (východiská, predstavy, očakávania a realita), Jaromír Mrňka („V naší zemi bude konec války

psán krví.“ Kolektivní násilí roku 1945 v českých zemích jako politika, kultura a sociální praxe) a Jana Kasíková (Poválečná repatriace jako mezinárodní problém, její východiska a participace Československa).

Studie o rukopisech XLVI/2016

Nové číslo časopisu přináší obsáhlý rozbor dochovaných rukopisů Rožmberské knihy, nejstarší česky psané právní knihy zemského práva, či studie věnované středověkým rukopisům z knihovny hrabat von Man-

derscheid-Blankenheim, husitickým ve sbírce rukopisů Otokara Kruliše-Randy a dalšímu rukopisu Knihy Tovačovské. Námětem dalších příspěvků se staly letopisné záznamy v Bibli utrakvistického kněze Jana Gaudencia, ručně psané noviny z Prahy uložené v zahraničních fondech nebo nedochované pamětní záznamy královéhradeckých kronikářů. Soubor studií k české umělecko-historické terminologii středověké knižní malby pokračuje úvodem k typologii lineární ornamentiky. Nedílnou součástí svazku jsou zprávy o literatuře a recenze.

EGO

Dívčí deníky Zdenky Kaizlové z let 1909–1919, Dagmar Hájková – Helena Kokešová (eds.),

Masarykův ústav a Archiv AV ČR – Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2016.

Deníky Josefa Kalouska II., Pavel Fabini – Martin Klečacký – Luboš Velek (eds.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR – Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2016.

František Ježek: Mnichovská krize. Memoárové poznámky na okraj tragických dnů utrpení a hanby, Robert Kvaček – Josef Tomeš – Richard Vašek – Pavel Horák – Martin Klečacký (eds.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR – Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2016.

Spisy T. G. Masaryka

Nová Evropa. Stanovisko slovan- ské, Vojtěch Kessler (ed.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR – Ústav T. G. Masaryka, Praha 2016.

Korespondence T. G. Masaryka

Korespondence T. G. Masaryk – Slované, Rusové a Ukrajinci. 2. svazek, Vratislav Doubek (ed.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2016.

Studie z moderních českých dějin

Historik Josef Kalousek. Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století, Pavel Fabini (ed.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2016.

Česká politická pravice v letech 1938–1945, Richard Vašek – Martin Klečacký (eds.), Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2016.

Personální složení a struktura Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd, v. v. i.*

Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

<http://www.mua.cas.cz>

Ředitel: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., 286010112, 234612205, velek@mua.cas.cz

Zástupci ředitele: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118, bahenska@mua.cas.cz;

Dr. Phil. Rudolf Kučera, Ph.D., 234612414, kucera@mua.cas.cz

Sekretariát ředitele

Vedoucí: Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

Vědecký tajemník: Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

Sekretářka: Ludmila Ondrouchová, 286010110, 284680150 (fax), sekretariat@mua.cas.cz, ondrouchova@mua.cas.cz

Oddělení institucionálních fondů od r. 1952

Vedoucí: PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D., 286010114,

bradlerova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Hálek, Ph.D., 286010113, 221403227, halek@mua.cas.cz

Bc. Anežka Hrebiková, 286010136, hrebikova@mua.cas.cz

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D., (badatelna), 286010120,

chodejovsky@mua.cas.cz

Mgr. Petra Michnáčková, 286010114, michnacova@mua.cas.cz

Mgr. Boris Moskovič, moskovic@mua.cas.cz

Oddělení osobních a institucionálních fondů do r. 1952

Vedoucí: PhDr. Milena Josefovičová, Ph.D., 286010115,

josefovicova@mua.cas.cz

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118, bahenska@mua.cas.cz

PhDr. Hana Kábová, Ph.D., 286010116, kabova@mua.cas.cz

PhDr. Tomáš W. Pavlíček, Ph.D., 286010113, pavlicek@mua.cas.cz

Mgr. Petra Tomsová, 286010116, tomsova@mua.cas.cz

PhDr. Tomáš Zouzal, zouzal@mua.cas.cz

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D., 286010123,

franc@mua.cas.cz

PhDr. et Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D., 286010123,

dvorackova@mua.cas.cz

PhDr. Bc. Tomáš Gecko, 286 010 111, gecko@mua.cas.cz

Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D., 286010111,

mackova@mua.cas.cz

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D., 286010115, kunstat@mua.cas.cz

Mgr. Zdeněk Nebřenský, Ph. D., 234612410,

nebremsky@mua.cas.cz

Mgr. Jiří Šoukal, 286010123, soukal@mua.cas.cz

Oddělení Archiv ÚTGM

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., 286010117,

kokesova@mua.cas.cz

PhDr. Hana Klínková, 286010116, klinkova@mua.cas.cz

Mgr. Miroslava Květová, 286010134, kvetova@mua.cas.cz

Mgr. Soňa Martinovská, 286010134, MartinovskaS@seznam.cz

Oddělení pro soupis a studium rukopisů**

Vedoucí: PhDr. Marta Hradilová, Ph.D., 234612215,

hradilova@mua.cas.cz

PhDr. Pavel Brodský, CSc. et DSc., 234612217,

brodsky@mua.cas.cz

PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D., 234612215, hrdinova@mua.cas.cz

Mgr. Stanislav Petr, 234612215, petr@mua.cas.cz

PhDr. Martina Šumová, 234 612 217, sumova@mua.cas.cz

Mgr. Marie Tošnerová, Ph.D., 234612217, tošnerova@mua.cas.cz

Mgr. Ondřej Vodíčka, 234612215, vodicka@mua.cas.cz

Oddělení edičně-badatelské**

Vedoucí: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., 234612205,

merhautova@mua.cas.cz

doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc., 234612205 (emeritní pracovník)

doc. Eva Broklová, DrSc., 234612205, broklova@mua.cas.cz

(emeritní pracovnice)

Michael W. Dean, Ph.D., 234 612 415, dean@mua.cas.cz

prof. Mgr. Vratislav Doubek, Dr., 234612205, doubek@mua.cas.cz

Mgr. Pavel Fabini, 234612201, fabini@mua.cas.cz

Mgr. Michal Frankl, Ph.D., 234612411, frankl@mua.cas.cz

Mgr. Eva Hajdinová, Ph.D., 234612222, eva.kalivodova@gmail.cz

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D., 234612415, hajkova@mua.cas.cz

Mgr. Lukáš Holeček, Ph.D., 286010129, luke.holecek@seznam.cz

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D., 234612415, horak@mua.cas.cz

PhDr. Martin Jemelka, Ph.D., 234612410, jemelka@mua.cas.cz

PhDr. Martin Klečacký, Ph.D., 234612201, klecacky@mua.cas.cz

Dr. Phil. Ines Koeltzsch, koeltzsch@mua.cas.cz

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D., 234612414, konrad@mua.cas.cz

Dr. Phil. Rudolf Kučera, Ph.D., 234612414, kucera@mua.cas.cz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D., 234612221, malinska@mua.cas.cz

PhDr. Michal Pehr, Ph.D., 234612222, pehr@mua.cas.cz

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc., 234612205, rychlik@mua.cas.cz

PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D., 234612414, smidrkal@mua.cas.cz

Mgr. Jakub Štofanič, 234612410, stofanik@mua.cas.cz

PhDr. Radka Šustrová, 234612411, sustrova@mua.cas.cz

Andrea Talabér, Ph.D., 234 612 415, talaber@mua.cas.cz

PhDr. Josef Tomeš, Ph.D., 234612221, tomes@mua.cas.cz

Mgr. Richard Vašek, Ph.D., 234612222, vasek@mua.cas.cz

Stálí externí spolupracovníci

Mgr. Hana Barvíková, 286010118

Mgr. Nataša Kmochová, 286010129

prom. hist. Ivan Šťovíček, CSc., 286010135

Technicko-hospodářská správa

Vedoucí: Dana Karfilátová, 286010124, karfilatova@mua.cas.cz

Jaroslava Kaufmannová, 234612204, kaufmannova@slu.cas.cz

Květa Valentová, 234612204, smiskova@mua.cas.cz

Petr Končický, 286010133, koncicky@mua.cas.cz

Úsek vydavatelský a distribuční**

Vedoucí: Bc. Ondřej Huleš, hules@mua.cas.cz

Mgr. Josef Tichý, 234612220, tichy@mua.cas.cz

Pavla Dedeciusová, 234612203, dedeciusova@mua.cas.cz

Knihovna

Ing. Jana Dvořáková**, 234612203, 234612224 (depozitář),

dvorakova@mua.cas.cz

PhDr. Irena Kraitlová, 286010117, kraitlova@mua.cas.cz

* stav k březnu 2017

** detašované pracoviště, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

Konference pořádané ústavem v roce 2017

(bližší informace viz www.mua.cas.cz)

■ Manifest českých spisovatelů. Naděje a obavy jara 1917

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i., a Badatelský nadační fond Anny a Jaroslava Krejčích

Termín a místo: 16. května 2017, Vila Lanna, V Sadech 1, Praha 6

Kontaktní osoba: PhDr. Josef Tomeš, Ph.D., tomes@mua.cas.cz

■ 1867 and the Formation of Austria-Hungary:

Political Culture and Democratic Traditions in Central Europe

Termín a místo: 29. a 30. června 2017, zámek Liblice

Kontaktní osoba: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., velek@mua.cas.cz

■ Nacionalizace a politizace veřejné správy ve střední Evropě 1848–1948. Úředník sluhou mnoha pánů?

Pořadatel: Centrum středoevropských studií (společné pracoviště MÚA AV ČR, v. v. i.,

a vysoké školy CEVRO Institut) a Archiv hlavního města Prahy

Termín a místo: 16. listopadu 2017, vysoká škola CEVRO Institut, Jungmannova 17, Praha 1

Kontaktní osoba: PhDr. Martin Klečácký, Ph.D., klecacky@mua.cas.cz

■ Vědci a „třetí země“ v 60.–80. letech 20. století

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 23.–24. listopadu 2017, Vila Lanna, V Sadech 1, Praha 6

Kontaktní osoba: Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D., mackovija@volny.cz

■ Workplace Redesign: Spaces of Work and the Transformation of Industrial Modernity in Central Europe, 1848–1945 (workshop)

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 1.–2. 12. 2017, Praha

Kontaktní osoba: Mgr. Zdeněk Nebřenský, Ph.D., nebrensky@mua.cas.cz

